

Problematika recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Nikola Šamajová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Nikola Šamajová
Osobní číslo:	L22162
Studijní program:	B1032A020002 Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Problematika recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Zásady pro vypracování

- Na základě dostupných zdrojů zpracujte teoretická východiska dané problematiky.
- Pomocí vhodně zvolených metod proveďte výzkum problematiky recidivy z pohledu veřejnosti a odborníků zapojených do postpenitenciární péče.
- Diskutujte dosažené závěry.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, ©2016. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/762277/Koncepce-vezenstvi.pdf/21e4adce-3e8b-48de-b2e4-2cca9d63475b>.
2. DRÁPAL, Jakub; JIŘIČKA, Václav a RASZKOVÁ, Tereza (ed.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-066-0.
3. VETEŠKA, Jaroslav a FISCHER, Slavomil. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-0731-5.
4. VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-898.
5. ZARA, Georgia a FARRINGTON, David. *Criminal recidivism: explanation, prediction and prevention*. Abingdon: Routledge, 2016. ISBN 978-1-84392-707-5.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucí bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petra Trechová**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **2. prosince 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

prof. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne 2. 5. 2025

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Jejím hlavním cílem je zanalyzování zvolené problematiky recidivy a resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody z pohledu laické veřejnosti a odborníků zapojených do postpenitenciární péče. Ten byl dosažen díky teoretické části, kde práce zahrnula stěžejní oblasti. Dále i díky části praktické, kde zjištění pohledu veřejnosti bylo dosaženo skrze dotazníkovému šetření, což přineslo potvrzení všech stanovených hypotéz a také i konkrétní názory společnosti. Zjištění pohledu odborníků bylo provedeno skrze polostrukturované rozhovory, což přineslo pohled na problematiku od odborníků, kteří pracují s propuštěnými osobami. Celkovým výstupem práce je pak informační leták, který se zaměřuje na nestátní organizace, které mohou pomoci propuštěným osobám z výkonu trestu odnětí svobody.

Klíčová slova: recidiva, výkon trestu odnětí svobody, resocializace, postpenitenciární péče, nestátní organizace

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the issue of recidivism in persons released from imprisonment. Its main aim is to analyse the chosen issue of recidivism and resocialisation of people released from imprisonment from the perspective of the general public and professionals involved in post-penitentiary care. The latter was achieved thanks to the theoretical part, where the thesis covered the core areas. Furthermore, also thanks to the practical part, where the identification of the public's perspective was achieved thanks to a questionnaire survey, which brought confirmation of all the hypotheses set and also the specific views of the society. Finding out the perspective of professionals was done through semi-structured interviews, which also brought the perspective of professionals who work with released people. The overall output of the thesis is then an information leaflet that focuses on non-governmental organisations that can help released prisoners.

Keywords: recidivism, imprisonment, resocialization, post-penitentiary care, non- governmental organizations

Ráda bych zde poděkovala vedoucí práce, tedy paní magistře Petře Trechové, za její trpělivost a cenné rady při vedení této práce. Dále bych chtěla poděkovat všem odborníkům a osobám z řad široké veřejnosti, které se podílely na provedeném výzkumu. Samozřejmě i dalším osobám, které poskytly jakoukoli radu důležitou pro uskutečnění práce. V neposlední řadě i rodině a blízkým, za jejich podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST.....	15
1 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	16
1.1 REALIZACE VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	17
1.2 PROGRAM ZACHÁZENÍ A PROSTUPNÉ SKUPINY VNITŘNÍ DIFERENCIACE.....	18
1.3 KÁZEŇSKÉ ODMĚNY A TRESTY	19
1.4 PROPUŠTĚNÍ OSOB Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A VÝSTUPNÍ ODDÍL	19
2 SPECIFIKA VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	21
2.1 PRÁVA VĚZNĚNÝCH OSOB PŘI A PO VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	21
2.2 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PŮSOBÍCÍ NA PACHATELE TRESTNÝCH ČINŮ	22
2.3 STATISTIKY	23
3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	24
3.1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA.....	24
3.1.1 Probace.....	25
3.1.2 Mediacce	25
3.2 DALŠÍ SUBJEKTY ZAPOJENÉ DO POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	26
4 KRIMINÁLNÍ RECIDIVA	27
4.1 TRESTNÍ POSTIHY U RECIDIVY	28
4.2 MÍRA KRIMINÁLNÍ RECIDIVY U OSOB PROPUŠTĚNÝCH Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	28
4.3 FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA RECIDIVU A MOŽNOSTI JEJÍHO SNÍŽENÍ.....	30
5 DÍLČÍ ZÁVĚR	32
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
6 SPECIFIKA VÝZKUMU	34
6.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A JEJICH RESPONDENTI	34
6.2 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY A JEJICH RESPONDENTI	37
7 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	39
7.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	39
7.2 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY.....	53
8 NÁVRHOVÉ OPATŘENÍ	59
9 DISKUZE.....	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
SEZNAM OBRÁZKŮ	69

SEZNAM TABULEK.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Práce s názvem Problematika recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody se bude zabývat popisem teoretických východisek, samotným výzkumem a na závěr také diskuzí. V rámci teoretické části budou do práce zahrnuty stěžejní oblasti pro zvolené téma, tedy samotný výkon trestu odnětí svobody, postpenitenciární péče a taktéž i kriminální recidiva. Tyto informace budou čerpány jak z odborné literatury, tak i ze statistik vydaných pro Českou republiku.

Pro praktickou část, a tedy i její výzkum budou využity dvě metody pro získání dvou pohledů pro dané téma. První z nich bude dotazníkové šetření, které bude zaměřeno na názor široké veřejnosti týkající se právě této problematiky. Cílem bude zjištění, jak veřejnost nahlíží na recidivní chování osob a jaké jsou jejich postoje k těmto osobám. Zároveň budou vytvořené dotazníky distribuované pouze lidem z kraje Vysočina. Druhá metoda bude uskutečněna skrze polostrukturované rozhovory. Zde budou osloveni odborníci, kteří jsou součástí postpenitenciární péče. To znamená, že pracují právě s osobami, které ukončily výkon trestu odnětí svobody. Účelem provedení této metody bude zjistit pohled odborníků na danou problematiku. Výstupem pak bude vytvoření informačního letáku na téma, které se projeví v rámci výzkumu jako nejvíce potřebné pro předcházení recidivy.

Položené výzkumné otázky v rámci obou metod budou odrážet jak hlavní, tak i dílčí cíle práce. Konkrétní výzkumné otázky budou uvedeny vždy v příslušné kapitole a taktéž i v příloze dokumentu. Hlavním cílem tedy bude zanalyzování problematiky recidivy a resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody z pohledu laické veřejnosti a odborníků zapojených do postpenitenciární péče o tyto osoby.

Dílčí cíle budou stanoveny 4 a to tak, aby zachytily co nejširší spektrum jednotlivých oblastí řešených právě v souvislosti s kriminální recidivou. Prvním dílčím cílem tedy bude zjistit, jaké faktory v životě propuštěného jedince mají vliv na opakování trestné činnosti a opětovné páchaní nejběžnějších trestných činů. Dalším bude zjistit, jak na propuštěné osoby z výkonu trestu odnětí svobody působí program zacházení a vzniklé negativní aspekty v rámci výkonu trestu odnětí svobody vzhledem ke kriminální recidivě. Následně i zjistit, jak působí postpenitenciární péče na míru recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Posledním zvoleným dílčím cílem bude zjistit, jakým způsobem ovlivní zápis v trestním rejstříku sociálního stigma a resocializaci osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

Pro dotazníkové šetření budou stanoveny i hypotézy, které budou dle výsledků výzkumu potvrzeny, či vyvráceny. K prvnímu dílčímu cíli bude příslušná následující hypotéza: Příčiny recidivního chování jsou dle veřejnosti různorodého charakteru, avšak finanční situace nejvíce ovlivňuje jak celkové recidivní chování, tak i nejčtetněji páchaný trestný čin v České republice. K dalšímu tato: Široká veřejnost se domnívá, že řádně plněný program zacházení může působit na propuštěné pozitivně. Negativní aspekty, které odsouzeným osobám vznikly během výkonu trestu odnětí svobody mají přímý a výrazný vliv na opakování trestné činnosti. Ke třetímu dílčímu cíli bude příslušná následující: Společnost míní, že úspěšně vykonaná postpenitenciární péče napomáhá propuštěným osobám se znovu začleněním se do společnosti, čímž se riziko recidivy snižuje. Poslední hypotézou ke čtvrtému dílčímu cíli bude: Dle názoru široké veřejnosti zápis v trestním rejstříku prohlubuje problém sociálního stigma a negativně ovlivňuje reintegraci propuštěných osob, nejvýrazněji však u trestných činů úmyslného charakteru.

Kriminální recidivě je třeba věnovat náležitou pozornost, jelikož ve vztahu k bezpečnosti přináší její vyšší míra i zvýšené riziko pro bezpečnost obyvatel. Může mít negativní dopad nejen na jedince, ale i společnost jako celek či dokonce ekonomické zabezpečení státu. Finance by totiž mohly být použity efektivněji, a to právě na prevenci této recidivy namísto financování samotného výkonu trestu odnětí svobody u osob, které tento trest vykonávají již po několikáté.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Trestný čin je charakterizován jako akt, který splňuje protiprávní znaky a je tak stanoven i v trestním zákonu. Takové jednání je následně uváděno v rejstříku trestů. Ten slouží pro shromáždění dat o spáchaných trestných činech, které byly projednávány soudem a také zde mohou být uvedeny i další relevantní okolnosti pro jednání v trestních věcech. Slouží například pro další řízení v trestněprávních věcech či pro doložení absence trestního záznamu. To tedy znamená, že soudci mohou brát předchozí záznam v tomto rejstříku za přitěžující okolnost pro pachatele. (ČESKO, 1994; ČESKO, 2009; Stam et al., 2023)

Za spáchání trestného činu (dále jen „TČ“), lze uložit řadu různých trestů. Jedním z nich je právě i trest odnětí svobody (dále jen „TOS“). Rovněž to však může být například domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, či zákaz činnosti. Obecně lze TOS rozdělit na 3 druhy. Jedná se o nepodmíněný, podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. (ČESKO, 2009)

Účelem ukládání trestů je ochrana veřejnosti před osobami, které se dopustily páchaní trestné činnosti, zamezení pachateli k dalšímu trestnému jednání a naučit je řádnému způsobu života. Celkově lze shrnout tento účel do 3 základních kategorií – izolace, rehabilitace a odstrašení. (Zoubková a Moulisová, 2004)

Při výkonu nepodmíněného TOS je osoba odsouzená umístěna do věznice na základě rozhodnutí soudu. Konkrétně předseda senátu odešle náležité věznici písemné nařízení výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“). Pro nástup odsouzeného do věznice je několik možností. Dotyčný může do výkonu trestu nastoupit 2 řádnými způsoby. Jedná se o nástup z běžného života do stanoveného termínu soudem, nebo může být osoba převezena z vazby do věznice. Pokud se však odsouzený nedostavil k výkonu trestu do věznice do posledního dne, který byl posledním možným dnem dle rozhodnutí soudu, přichází další 2 možnosti, jak zajistit nástup do věznice. Obě tyto možnosti probíhají ve spolupráci s Policií České republiky a mohou mít negativní dopad na průběh celého VTOS v mnoha faktorech. Pokud se osoba neskrývá a pouze se nedostavila, bude zatčena a předvedena k výkonu trestu. Jestliže se však skrývá, bude tedy následně vypátrána, zatčena a následně taktéž předvedena k VTOS. (ČESKOSLOVENSKO, 1961; Raszková, 2020; Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

Hlavním principem, který musí být při VTOS dodržen, je zachování důstojnosti a zdraví osoby odsouzené. Dále se musí dbát na dovednosti a postoje, díky kterým se osoba po vykonání trestu snáze začlení zpět do společnosti. (Štěrba, 2009)

Orgánem, který zajišťuje VTOS, je Vězeňská služba České republiky. Konkrétně zajišťuje dozor nad odsouzenými a jejich střežení. Dále je oprávněna vydávat osobám příkazy a pokyny. Vůči odsouzeným jsou oprávněni použít donucovací prostředky, avšak jen v takové míře a takových situacích, kterou stanoví zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. (Štěrba, 2009)

1.1 Realizace výkonu trestu odnětí svobody

Primárním nástrojem, který by měl v pozitivním směru ovlivňovat chování odsouzeného, je celodenní uspořádaný celek činností a aktivit, které se cyklicky opakují. Tento soubor, kterým se řídí celý den odsouzeného, se nazývá program zacházení. (Veteška a Fischer, 2020)

Aktuálním záměrem je nastavení mezinárodních standardů, které propojí vzdělávání odsouzených, předcházení trestné činnosti a postpenitenciární péči (dále jen „PoPeP“) s cílem pro následné začlenění do společnosti. Dále se zabývat činnostmi na nápravu odsouzeného s důrazem na individuální přístup pro každého jedince, ve snaze předcházet kriminální recidivě. V neposlední řadě zmodernizovat systém vězeňství skrze určité prostředky, který bude adekvátní pro současnou dobu a taktéž bude srovnatelný s ostatními vyspělými státy. (Veteška a Fischer, 2020)

Osoby odsouzené lze zařadit do 2 typů věznic. Jedná se o věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou. Ve věznicích s ostrahou jsou nastaveny vnitřní diference na oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Na území České republiky se nachází celkem 25 věznic. Konkrétně se jedná o věznice Bělušice, Břeclav, Heřmanice, Horní Slavkov, Jiřice, Karviná, Kuřim, Kynšperk nad Ohří, Mírov, Nové Sedlo, Odolov, Opava, Oráčov, Ostrov, Pardubice, Plzeň, Příbram, Rapotice, Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Světlá nad Sázavou, Valdice, Vinařice, Všehrady, Znojmo. (Veteška a Fischer, 2020; Vězeňská služba České republiky, © 2025)

Ve chvíli, kdy se osoba dostaví do věznice k VTOS, musí jí být nejprve zkontrolována totožnost. Dále se seznámí se třemi základními ustanoveními. Jedná se o vnější řád věznice, řád výkonu trestu a její práva i povinnosti. Poté se provede osobní prohlídka a kontrola věcí, které si s sebou daná osoba přinesla. Při kontrolování věcí se některé věci ponechají osobě, aby je měla u sebe a ostatní se uloží do skladu pro pozdější výdej, či výdej při propuštění. Po těchto úvodních krocích je daný zařazen na příjímácký oddíl, kde se v průběhu několika dnů podrobí lékařské prohlídce. Z příjímáckého oddílu se dále

přesouvá do příslušné věznice, kde bude trest vykonáván, na oddíl nástupní. V této chvíli se zpracovávají náležité dokumenty pro stanovení vnitřní diferenciaci. Následně je odsouzený zařazen pod konkrétního vychovatele a ubytován na základě stanovené diferenční skupiny. (Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

1.2 Program zacházení a prostupné skupiny vnitřní diferenciaci

Program zacházení je vypracován ze zprávy o odsouzené osobě. Při zpracování je brán ohled na TČ, za který byla daná osoba odsouzena, na délku stanoveného trestu a na osobnost odsouzeného. Obsahem je individuální záměr působení na daného jedince, postupy zacházení s osobou pro docílení požadovaného záměru a taktéž určení metody i frekvenci jednotlivých vyhodnocení. Dále se zde nachází i konkrétní činnosti, které jedince budou provázet po celou dobu VTOS a dopomohou mu k tomu, aby se následně lépe začlenil do běžného života po skončení trestu. Program zacházení se člení do 5 základních kategorií. Jedná se o zaměstnání, edukativní činnosti, zvláštní činnosti pro výchovu, volnočasové činnosti a okruh o vybudování vnějších vztahů. (Štěrba, 2009)

V České republice jsou používány 4 kategorie programů zacházení. Minimální program zacházení je určen pro odsouzené, kterým byl uložen krátkodobý TOS a zároveň pro ty, kteří se nechtěli podílet na programu standardního zacházení. Důraz je zde kladen převážně na volnočasovou činnost a výkon práce je zde redukován např. na práci uvnitř věznice, a to převážně kvůli krátké době trestu. Standardní zacházení je druhým typem programu zacházení. Aplikuje se u uvězněných osob, kterým byl uložen dlouhodobější trest a je zde kladen důraz na edukaci a pracovní zařazení. Speciální program zacházení se užívá u odsouzených, u kterých je zapotřebí vyšší míra individuální intervence. V tomto programu se klade důraz především na edukaci a zvláštní výchovné činnosti. V neposlední řadě program zacházení, který se aplikuje ve výstupním oddělení. V této kategorii se soustředí činnosti na přípravu uvězněného pro následný výkon řádného života po propuštění. Z tohoto důvodu zde participují i orgány zapojené do PoPeP. (Marešová et al., 2016)

Vnitřní diferenciaci v podstatě vychází z programu zacházení. Konkrétně tedy tak, jak je plněn program zacházení, se odsouzený zařadí do příslušné skupiny. Účelem je tedy jejich rozřazení. České vězeňství rozlišuje 3 prostupné skupiny vnitřní diferenciaci. Do první skupiny se zařazují uvězněni, kteří naplňují stanovený program zacházení i ostatní povinnosti a nemají kázeňské postihy. Druhá diferenční skupina se přiřazuje nově odsouzeným při nástupu do věznice. Je určena i pro osoby, které plní program zacházení

pouze z části a taktéž i jejich chování nekoresponduje s vnitřním řádem dané věznice. Třetí skupina je určena pro jedince, kteří se nepodílí na programu zacházení, své povinnosti nevykonávají a jejich chování zcela neodpovídá vnitřnímu řádu. (Ministerstvo spravedlnosti, 2016)

1.3 Kázeňské odměny a tresty

Někteří zaměstnanci věznice mohou posuzovat chování odsouzených jedinců a na základě toho jim přidělit odměnu či kázeňský postih. Účelem je obecně zpětná vazba od zaměstnanců pro odsouzené a posouzení míry realizace uložených povinností. Pro kázeňské postihy je dalším účelem i úprava chování odsouzených do stanovených požadavků. U odměn je funkcí navíc zvýšení šance na podmíněčné propuštění. (Veteška a Fischer, 2020)

Nejpříznivější odměnou, kterou může uvězněný získat, je přerušování výkonu trestu. Na nejnižší příčku se naopak řadí pochvala. Dále se mezi možnostmi odměn nachází přidání hodin pro dobu návštěv, nadstandardní nákup věcí ve vězeňské prodejně, navýšení finančních prostředků pro osobní potřebu, finanční odměna, schválení odchodu z areálu věznice na celý jeden den, a to v rámci návštěvy, či činností zařazených do programu zacházení a další. (Veteška a Fischer, 2020)

Nejméně závažným kázeňským trestem může být pro odsouzeného důtka. Naopak nejzávažnějším odejmutí obdržené výhody. Mezi další možné se řadí přidělení samovazby, či uzamčené cely, odebrání nároku na balík, redukce osobních finančních prostředků, pokuta nebo odebrání věcí. (Veteška a Fischer, 2020)

1.4 Propuštění osob z výkonu trestu odnětí svobody a výstupní oddíl

Příprava na propuštění uvězněných osob probíhá ve výstupních oddílech. Tam jsou osoby umístěny nejdříve 6 měsíců před skončením trestu, nejpozději však do 3 měsíců před plánovaným ukončením výkonu trestu. Na výstupní oddíly mohou být zařazeny 2 typy vězňů. Prvním je takový, kterému byl uložen TOS delší než 3 roky a v průběhu VTOS u něho došlo k pozbytí určité samostatnosti. Druhým typem je člověk, který nevykonával dlouhodobý trest, avšak došlo ke komplikacím majících vztah k propuštění, a proto je třeba brát zřetel na program výstupního zacházení. V rámci pobytu na výstupním oddíle se odsouzení podrobují některým specifickým aktivitám, které jim následně pomohou k začlenění. (Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

Oproti klasickému propuštění, kdy je odsouzená osoba propuštěna po vykonání celé délky trestu, je druhou možností podmíněčné propuštění. To se zakládá na tom, že soud rozhodne o podmíněčném propuštění, kdy je tedy daná osoba propuštěna, avšak musí dodržovat podmínky stanovené soudem a vést řádný život po celou zkušební dobu. Osoba odsouzená si může zažádat o podmíněčné propuštění po vykonání určité délky trestu, avšak pro vyhovění žádosti je ještě zapotřebí splnit určité podmínky. Časové horizonty pro možnosti podání odvolání se liší dle uloženého trestu. Konkrétně se však jedná o tyto 4 typy: Podmíněné propuštění po výkonu jedné poloviny trestu a následně po jedné třetině, dvou třetinách, nebo podmíněné propuštění u doživotních trestů. (Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

2 SPECIFIKA VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Legislativní ukotvení VTOS upravuje celá řada právních předpisů. Konkrétně zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů vymezuje VTOS, místa samotného výkonu i jejich dělení, základní principy, nároky a závazky vězňených osob, instituce zabezpečující VTOS a další. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody se obecně zabývá činnostmi pracovníků Vězeňské služby ČR. Konkrétně například organizačními úkony zabezpečující pobyt osob vykonávající trest ve věznici, zabezpečení kázně a taktéž i nástroje k tomu určené, naplňováním programu zacházení nebo také VTOS specifických skupin osob. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník se zabývá trestnou činností, tresty, a hlavně vymezuje jednotlivé trestné činy. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) má za účel stanovit postupy soudů, státních zástupců a také Policie ČR pro odhalení páčání trestné činnosti a dále i náležité uložení trestů. (VZČR, © 2025; ČESKO, 1999a; ČESKO, 1999b; ČESKO, 2009; ČESKOSLOVENSKO, 1961)

2.1 Práva vězňených osob při a po výkonu trestu odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody tedy obecně spočívá nejen v odejmutí svobody, ale i regulaci některých občanských práv a svobod. Odsouzená osoba si například při výkonu nemůže vybrat lékaře či zaměstnání. Z hlediska rodinného práva je znemožněna povinnost žít s manželem či manželkou. Z druhého pohledu osobě při VTOS vznikají nové nároky, a to například na balíky, vycházky, či návštěvy. (Fábry, 2009)

Konkrétní povinnosti, které odsouzenému jedinci vznikají, jsou například uposlechnout pokyny od Vězeňské služby ČR, chovat se ukázněně a zachovávat pořádek, plnit si pracovní povinnosti, dodržovat samotný program zacházení, ale i jeho aktivity, chovat se slušně k osobám, se kterými se odsouzený setkává, zachovávat základní hygienické návyky a na vyzvání podstoupit lékařskou i osobní prohlídku. Odsouzeným vznikají i jednotlivé zákazy, které platí po celou dobu výkonu trestu. Jedná se například o přeprodávání či výměnu věcí, tetování vlastní osoby či druhého jedince, vytváření bližších kontaktů se zaměstnanci věznice, taktéž vytváření nedovolených vztahů s ostatními odsouzenými, užívat návykové látky, vytvářet či uchovávat věci pro útěk nebo pro fyzické ublížení, simulovat psychické onemocnění či provozovat hazardní hry. Při nedodržení povinností nebo porušení zákazů mohou být odsouzení potrestáni. Forma trestu závisí

na míře provinění. Užije se kázeňský postih nebo některý z povolených donucovacích prostředků. (Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

Práva vznikají všem odsouzeným nezávisle na druhu věznice. Jedná se ku příkladu o právo na 8 hodin spánku každý den, odesílání a přijímání dopisů, přijímání balíku od osob blízkých, telefonování s osobami blízkými, nákup věcí ve vězeňských prodejnách, umytí se alespoň dvakrát za týden, návštěvu v rozsahu 3 hodin za měsíc, vycházku na nejméně jednu hodinu každý den, zdravotnickou pomoc nebo také právo na duchovní činnost. (Drápal a Jiříčka, Raszková, 2021)

2.2 Psychologické aspekty působící na pachatele trestných činů

Při VTOS se systém snaží působit na pachatele výchovnou formou. Ovšem jeho osobnost je přisuzována jako primární faktor na nápravu a nikoliv např. na program zacházení. Po pobytu ve věznici se o resocializaci, celkové začlenění do společnosti a vedení řádného života snaží primárně odsouzení, kteří spáchali TČ nebo pro jeho spáchání byli ovlivněni určitým nahodilým jevem života. Funkce trestu jsou nejvíce účinné na osoby, které si jsou vědomy svého chování a takovýchto činů litují. Naopak je to tedy u odsouzených, kteří se vyznačují narušenou osobností. V těchto případech se působení funkce trestu střetává s neúspěchem, a experti se proto nejvíce zaměřují na napravení k pozitivnějším výsledkům. (Čírtková, 2013)

Vyrovňávání odsouzených s výkonem trestu je pro tyto osoby složitým životním procesem. Nejvíce adaptaci vězňů ovlivňují 3 faktory. Prvním je jejich samotná osobnost, kdy závisí na míře jejich schopností se s takovými situacemi vyrovnat, jak rychle se dokážou přizpůsobit novému prostředí a zda jsou ochotní upravit své chování. Další faktor vyplývá ze situace věznice, konkrétně do jakého typu věznice je daná osoba umístěna a na sociálním klimatu jejího přiděleného oddělení. V neposlední řadě toto vyrovnání ovlivní i fakt, zda je odsouzený potrestán k VTOS poprvé. Každý jedinec se vyrovnává s podmínkami ve věznici jiným způsobem. Může se jednat o rezistentní, agresivní, regresivní či rezignující chování. Jev rezistence nastává u psychicky odolnějších osob, kdy si tito lidé stanovují záměry, kterým by chtěli docílit během odsouzení. Při regresi se dotyční nedokázali ztotožnit s uloženým trestem a náznakem tohoto jevu může být například donášení informací nebo doprošování se s pláčem. Při rezignaci se osoby vzdávají, a může tak dojít až k pokusům o sebevraždu. (Štěrbá, 2009)

Kvůli pobytu ve věznici může u odsouzených jedinců nastat řada negativních aspektů. Jedná se zejména o úpadek smyslu pro kázeň, přetrhání vazeb s blízkými osobami, ztrátu samostatnosti, pocity nedostatečnosti, vznik či nárůst dluhů nebo změnu orientace. Dalším záporným jevem je i nahlížení okolí na odsouzeného, a to především skrze jakési nálepkování a ukazování na jedince, že on je ten, který si prošel VTOS. Kvůli výše zmíněným negativním aspektům může po propuštění u jedince docházet k vyhledávání sociálních vazeb na osoby, které byly v minulosti také uvězněny. Pokud se k tomuto přidá například absence schopnosti si udržet nové zaměstnání a s tím i spojené splácení dluhů, tak to pro danou osobu ani do budoucna nemusí přinést pozitivní vývoj. Navíc pouze 17 % propuštěných osob je schopno najít si zaměstnání do 1 roku. (Gannon, 2024; Štěrbá, 2009)

2.3 Statistiky

Nejběžnější trestné činy, za které je osobám uložen TOS, se liší podle pohlaví osoby, která daný TČ spáchala. U mužů je na prvním místě krádež, dále maření výkonu úředního rozhodnutí a porušování domovní svobody. U žen je na prvním místě taktéž krádež, následně však zanedbání povinné výživy a až na třetím místě je maření výkonu úředního rozhodnutí. Za nejběžnější TČ, tedy krádež, bylo od počátku roku 2020 až do konce roku 2023 v ČR odsouzeno 41 791 mužů a 4 754 žen. Mezi 30 nejvíce páchanými takovými činy se u obou pohlaví nachází jednotlivé TČ, které se u druhého pohlaví nenachází. U mužů se jedná ku příkladu o znásilnění, týrání či pohlavní zneužití. U žen jsou to pak například křivé obvinění, zatajení věci nebo týrání svěřené osoby. (Rosenberg et al., 2024)

Dle věkového rozřazení ke konci roku 2023 jsou ve VTOS v ČR nejčastěji muži mezi 35. a 40. rokem života a ženy mezi 30. až 35. rokem života. Celkově se v těchto věkových rozmezích jedná o 3 129 mužů a 343 žen. Na základě nejvyššího dosaženého vzdělání jsou ke konci téhož roku nejvíce odsouzeni muži i ženy s ukončeným základním vzděláním. Konkrétně 7 856 mužů a 879 žen. Například u dosaženého vysokoškolského bakalářského vzdělání je to 60 mužů a 8 žen. S vysokoškolským doktorským vzděláním je odsouzeno 23 mužů a 6 žen. Celkově bylo ke konci roku 2023 vězněno 19 569 osob. (Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2023)

3 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Postpenitenciární péčí se rozumí speciální kategorie sociální péče. Obecně se sociální péče snaží vyhovět potřebám osob, a to psychickým, sociálním a hmotným. Jejím cílem je skrze profesionální podporu ulehčit dotčeným osobám začlenění do společnosti a morálně je podpořit. Konkrétně se u PoPeP jedná o celek opatření poskytovaných státními orgány nebo například charitativními organizacemi, které mají za cíl předcházet recidivnímu chování osob. Poskytuje se osobám, které ukončily VTOS, ochranné léčení, anebo ochrannou výchovu. Činnost se pak zaměřuje například na vyhledávání možných pracovních pozic a ubytování, resocializaci či peněžní výpomoc. (Firstová a Zámek, 2021; Fábry, 2009; Štěrba, 2009)

Do výkonu PoPeP se zařazují 4 druhy orgánů. Prvním jsou orgány, které vstupují do procesu během VTOS. Dále se jedná o vnější subjekty, kterým je ku příkladu sociální kurátor. ADRA, Český červený kříž, Armáda spásy či Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi jsou nestátními orgány a řadí se jako další subjekt v rámci PoPeP. V neposlední řadě tento systém utváří i Probační a mediační služba České republiky (dále jen „PaMS“). (Hoferková, 2021)

3.1 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba je zřizována státem, za který i jedná. Probace a mediace jsou vykonávány v rámci trestního řízení. Hlavním účelem je organizování jednání o daném sporu a také zabezpečování výkonu podmíněného TOS nebo jiného alternativního trestu. Pro docílení těchto účelů je klíčovým aspektem komunikace, společné konverzování a fyzické setkání mezi zaměstnancem PaMS služby a odsouzenou osobou. (Brunová, 2020)

Činnost této služby obnáší řadu aktivit. Jedná se například o zajišťování informací o osobě odsouzené a jeho rodinném zázemí, hledání řešení pro spory mezi obětí a pachatelem TČ, dozor nad společenským jednáním pachatele, ověřování vykonávání alternativních trestů a další. Výše zmíněné činnosti by měly vést k naplnění 3 základních cílů. Jedná se o znovuzařazení do společnosti propuštěné osoby z VTOS, zajištění bezpečnosti veřejnosti ve smyslu vykonávání trestu i naplňování podmínek u pachatele a uspokojení oběti, a to v psychickém i materiálním slova smyslu. (Brunová, 2020)

3.1.1 Probace

Probací se rozumí uskutečňování dozoru nad osobou odsouzenou či obviněnou, ověřování plnění všech alternativních trestů vůči TOS a dohled nad společenským jednáním pachatele podmíněčně propuštěného z VTOS. Dále se snaží mít pozitivní dopad na chování odsouzeného a na plnění podmínek stanovených soudem, například při podmíněčném propuštění. Cílí tedy na předcházení trestné činnosti a začlenění dotčených do společnosti. Je udělována v případech, kdy se považuje za prospěšné pozorovat pachatelovo jednání na svobodě. Z tohoto důvodu jsou mu ve většině případů uděleny i určité restrikce, například konzumace alkoholu či drog a s tím spojené i léčení závislosti. Přínosem probace oproti pokračování ve VTOS je to, že odsouzenému se již dále neprohlubují nepříznivé účinky nabyté během uvěznění. Tento systém se snaží o individuální přístup ke každé osobě, na kterou je zacílen. Důležitými podmínkami pro úspěšný probační proces je vzájemná tolerance ze strany osoby vykonávající probaci k osobě podléhající probaci a naopak. (Brunová, 2020; Veteška, 2015)

3.1.2 Mediace

Mediací se rozumí vedení konverzací mezi pachatelem a osobou poškozenou. Takový akt by měl vést ke korekci vzájemných vazeb a musí ho obě strany podstoupit dobrovolně. Diskuzi přihlíží objektivní jedinec, konkrétně mediátor, který usiluje o vyhledání východiska, které by bylo uspokojivé pro obě strany a přispělo by k vyřešení sporů. Takovým východiskem může být určitá finanční kompenzace, ale i materiální odškodnění anebo psychické vyrovnání. (Brunová, 2020)

Proces mediace s sebou nese i určité výhody. Jedná se o volnost rozhodnutí, zda je osoba ochotna podstoupit proces a zároveň není povinna jej vykonat v plné délce. Dále kooperace, kdy by se účastníci měli společně dohodnout na přípustném řešení. Diskrétnost, objektivnost mediátora, satisfakce obou stran, rychlost procesu a taktéž rovnost stran jsou dalšími důležitými přínosy tohoto procesu. (Veteška, 2015)

Výsledkem je již zmíněné východisko, avšak díky výhodám procesu není závazné. Po domluvě účastníků jej lze pozměnit, avšak souhlas musí být oboustranný. Výjimku tvoří mediační proces, který byl nařízen soudem, a zde tedy neplatí dobrovolnost. V takovém případě se dotčené osoby musí podrobit celému procesu. Co však zůstává, tak je dobrovolné přijetí východiska, na kterém se nemusí striktně shodnout. (Veteška, 2015)

Pro úspěšné absolvování mediace je nutno projít řadou etap. Jedná se o počátek, upřesnění protistran, sběr podkladů pro diskuze, hledání vzájemného souladu, pochopení, snaha o najetí východiska, vedení diskuzí s přítomností mediátora, specifikace nalezeného řešení a realizace podkladů k řešení, přičemž vše končí rekapitulací poznatků. (Veteška, 2015)

3.2 Další subjekty zapojené do postpenitenciární péče

Penitenciární péči zajišťuje sociální pracovník, který je zaměstnán Vězeňskou službou ČR. Tato osoba poskytuje podporu osobě ve VTOS, ku příkladu s vazbami na osoby blízké nebo s řešením společenských poměrů. Činnosti se realizují v rámci výstupního oddílu a těmi stěžejními jsou: Kooperace s osobami blízkými, prohlubování společenských schopností odsouzeného, hledání ukazatelů, které ovlivnily společenský rozvoj osoby, spolupráce s dalšími subjekty zapojených do PoPeP, s cílem začlenění odsouzeného do společnosti nebo i zařizování první schůzky, které se zúčastní sociální kurátor s odsouzeným. (Hoferková, 2021)

Sociální kurátor je oproti sociálnímu pracovníku zaměstnán městským úřadem. Tyto osoby spolu úzce kooperují. Jeho práce se zaměřuje ku příkladu na snižování společenských následků vzniklých VTOS, problémy s drogami či bydlením. (Štěrba, 2009)

Nestátní organizace mohou pomoci odsouzenému ve vícero odvětvích. Prvním typem jsou subjekty, které poskytují hmotnou podporu, především tedy oblečení a potraviny. Zde vystupují například již výše zmíněný Český červený kříž, ADRA nebo také Česká katolická charita. Dále subjekty poskytující informační podporu v kritických situacích. Obecně pod tuto kategorii spadají telefonní linky pro psychickou pomoc, centra pro místní komunity nebo subjekty, které poskytují součinnost s danou osobou při různých každodenních situacích. Pod tuto kategorii se řadí například Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi. Zbylá výše zmíněná organizace, tedy Armáda spásy, se řadí do kategorie, která poskytuje náhradní noclehy, ale také veškeré základní potřeby pro člověka. Dále se jedná o další subjekty poskytující náhradní ubytování, a to ať už na jednu či více nocí. (Hoferková, 2021)

4 KRIMINÁLNÍ RECIDIVA

Recidiva spadá do kategorie mnohosti trestných činů, pod níž se dále řadí souběh trestných činů. U obou případů hraje hlavní roli pravomocný odsuzující rozsudek, který je rozhodující pro naplnění recidivy či souběhu. V případě souběhu je páčáno více trestných činů dříve, než je vydán pravomocný odsuzující rozsudek. U recidivy je spáchán TČ, za který byl pachatel odsouzen právě odsuzujícím pravomocným rozsudkem, a následně spáchal alespoň další jeden trestný čin. Takové jednání lze dále rozdělit na recidivu stejnorodou a nestejnorodou. V případě stejnorodé recidivy se pachatel dopustil stejného TČ, za který byl již odsouzen nebo TČ s podobným charakterem. U recidivy nestejnorodé tedy pachatel spáchal 2 odlišné TČ. (Brabcová et al., 2020; Zara a Farrington, 2016)

Dále lze recidivu rozčlenit dle vážnosti, přesněji na závažnou a velmi závažnou. Za závažné recidivní chování se považuje takové, za které byl uložen nižší trest. Naopak je to tedy u velmi závažného, kdy se ukládají tresty na delší časové období. Rovněž se ale do této kategorie řadí i opětovně spáchané TČ s použitím násilí. Proto je tato kategorie někdy označována i za recidivu násilnou kriminální. (Blatníková et al., 2021)

V případě páčání kriminální recidivy se osoby označují jako recidivisté. Všeobecně za nejrizikovější se považují ty osoby, které páchají velké množství TČ po delší dobu. Takové jednání lze charakterizovat jako chronické. Tito pachatelé se vyznačují určitými rysy, které mají alespoň z části všichni společné. Jedná se o vlastnosti jedince, rodinné zázemí, sociální začlenění a samozřejmě i trestní minulost. (Zara a Farrington, 2016)

Výše zmíněná charakteristika popisuje recidivu z trestně právního pohledu. Existuje však i pohled penologický, který zaznamenává pachatele, kteří nastoupili do VTOS po druhé či vícekrát. Výsledky tohoto pozorování jsou určeny pro zkoumání úspěšnosti uděleného TOS. (Ministerstvo spravedlnosti, 2016)

ČR se potýká s kriminální recidivou ve značné míře. Nejčtenější je tento jev u TČ krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí, vykázaní a při zanedbání povinné výživy. Zhruba jednu polovinu všech odsouzených tvoří právě pachatelé těchto činů. Z hlediska odsouzených osob již četnost recidivy narůstá až ke třem čtvrtinám. U většiny recidivistů je zaznamenán první spáchaný TČ již těsně před dospělostí. (Ministerstvo spravedlnosti, 2016)

Recidivní chování lze z části i určitým způsobem předvídat a zamezit tak páčání dalších TČ. Děje se tak na základě dvouúrovňové analýzy. První část analýzy se zabývá

charakterizováním takového chování a jejím samotným měřením. Definování procesu recidivy závisí například na tom, jaký její typ byl spáchán a zda se pachatel k TČ přiznal sám či nikoliv. V této části se uvažuje o druhu recidivy jako znovuzatčení, znovudsouzení či opětovný nástup do VTOS. Po vykonání první části se přistupuje na druhou, která se zabývá nalezením příčin páčání TČ, což již může pomoci s rozhodnutím, jak předcházet dalšímu recidivnímu chování. (Zara a Farrington, 2016)

4.1 Trestní postihy u recidivy

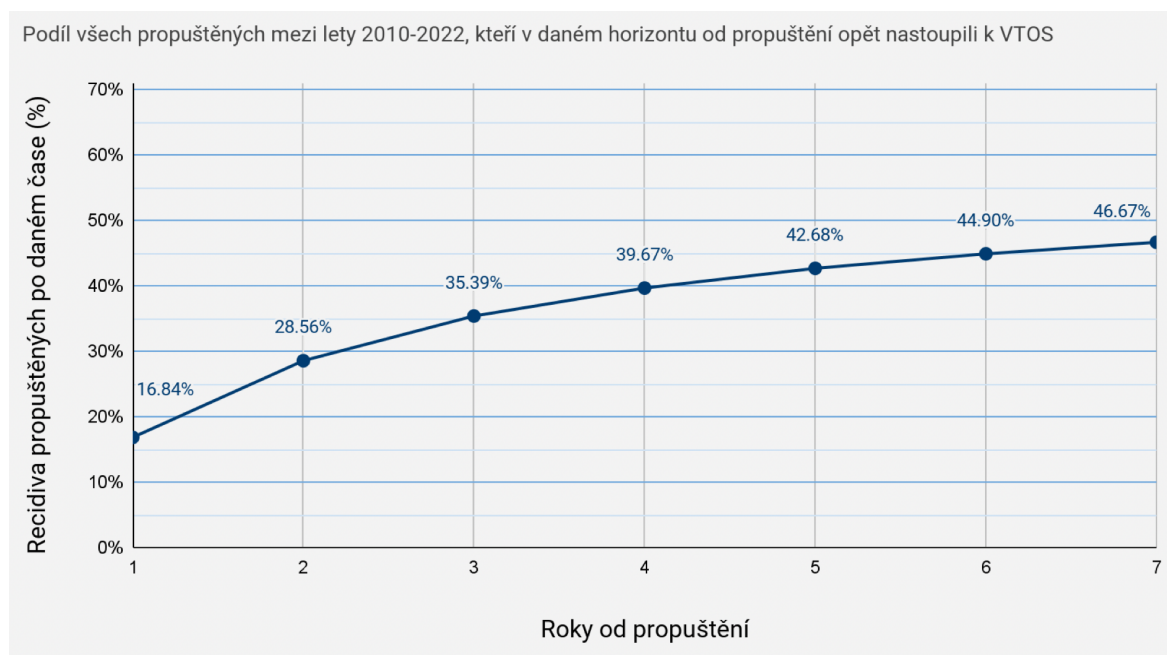
V případě, kdy se pachatel dopustil recidivy, je to pro společnost bráno jako vyšší riziko. Z tohoto důvodu může soud uložit přísnější trest, což je umožněno na základě 3 variant dle trestního zákoníku. První možností je, že recidiva je přímo zakomponována v náležitém odstavci daného trestného činu. Například u TČ Krádež, tedy § 205 trestního zákoníku, je v odstavci 2 uvedeno: „*Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*“ (ČESKO, 2009). Dále může soud při rozhodování posuzovat recidivu jako přitěžující okolnost, což je konkrétně uvedeno v § 42 trestního zákoníku. Poslední možností je navýšení trestní sazby, konkrétně pouze u zvlášť závažných zločinů a jen za určitých okolností. (Brabcová et al., 2020)

4.2 Míra kriminální recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Po propuštění odsouzených je nejvíce kritickým obdobím první půl rok na svobodě. Zde osoby podléhají různým problémům a objevují se nejvíce TČ charakteru majetkového. Doba 3 let po propuštění je taktéž velmi významná. V tomto období dochází k velké četnosti opakování trestné činnosti, například kvůli nezaměstnanosti. Dále se pravděpodobnost zvyšuje i s nestabilním rodinným zázemím nebo změnami místa bydlení. (Ministerstvo spravedlnosti, 2016)

Od roku 2010 do roku 2022 lze sledovat v ČR klesající četnost recidivy. Aktuálně se její frekvence pohybuje v rozmezí mezi necelými 17 % do zhruba 47 %, přičemž 17% míru lze pozorovat u osob, které se dopustily trestné činnosti po uplynutí 1 roku od propuštění a 47% zase u osob, které se takového jednání dopustily po délce 7 let od téhož okamžiku. Další významný ukazatel je ustálení četnosti recidivy po 4 letech od vykonání

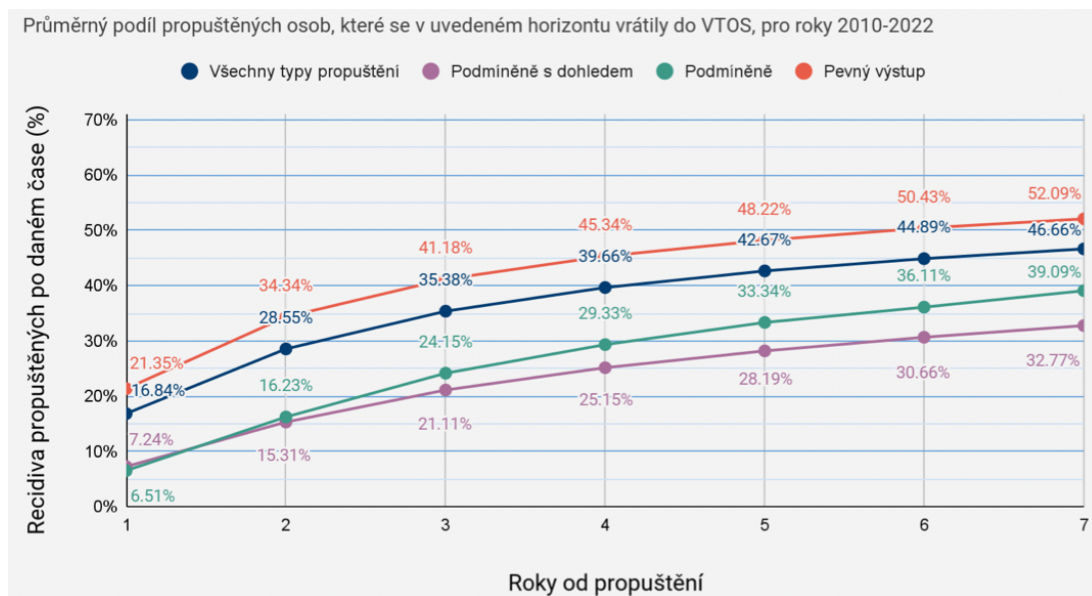
trestu. Na následujícím přiloženém grafu lze pozorovat přesné míry recidivy v závislosti na uplynulé délce let od propuštění pachatelů. (Rosenberg et al., 2024)

Obrázek 1 - Vývoj míry recidivy od uplynulých let po propuštění

(zdroj: Rosenberg et al., 2024)

Vývoj četnosti recidivy lze sledovat z mnoha úhlů pohledu. Například po 2 letech od propuštění z VTOS v ČR, kdy se pro propuštěné v roce 2021 tato hodnota dostala na 31,13 %, což je 3. nejvyšší od roku 2010. Ve srovnání s ostatními 33 státy taktéž po 2 letech se četnost opakování TČ pohybovala v rozmezí od 18 % do 55 %. Dále je pozorována recidiva do 1 roku od propuštění, která v roce 2022 v ČR činila 18,32 %, což je nejvyšší naměřená četnost od roku 2016. Záleží samozřejmě i na typu propuštění osoby z VTOS. Existuje tedy podmíněné s dohledem, podmíněné a pevný výstup. Všechny tyto typy jsou zobrazeny na níže přiloženém grafu, kde jsou udány v závislosti na uplynulých letech od propuštění a pro každý rok i typ propuštění lze vidět četnost páchaní kriminální recidivy. (Rosenberg et al., 2024; Yuhnenko et al., 2023)

Obrázek 2 - Míra recidivy v závislosti na typu propuštění a let od propuštění

(Zdroj: Rosenberg et al., 2024)

4.3 Faktory působící na recidivu a možnosti jejího snížení

Existuje mnoho faktorů, které mohou dovést osobu k páchání opakované trestné činnosti. Mezi ně se řadí sociální vazby na osoby, které se dopouštějí kriminálního chování, problémy s alkoholem, drogami či financemi, délka předchozího vykonaného TOS, nemožnost najít si bydlení, špatné rodinné vztahy, různá fyzická i psychická onemocnění, a dokonce i mužské pohlaví. Zadluženost a další peněžní potíže často úzce souvisejí s nízkým dosaženým vzděláním. (Cowling, 2023; Stam et al., 2023)

Edukace ve VTOS je považována jako jedna z nejvýznamnějších forem pro snižování opakování trestné činnosti. Uvádí se, že vzděláním může dojít až ke 43% snížení rizika. Edukace přitom může zahrnovat základní dozdělávání, odborné nebo i vysokoškolské vzdělávání. Výhodou jsou jak osobní přínosy pro odsouzené, jakožto získání nových vědomostí, schopností nebo i osobní uspokojení, tak i přínosy komplexní, tedy zvýšení šance na získání zaměstnání propuštěné osoby anebo snížení případů nedodržení řádu věznice. (Cowling, 2023)

Pro hladký návrat odsouzeného do společnosti, a tedy i pro jeho začlenění, je důležitým faktorem pracovní zařazení. Pro odsouzeného to však není vždy úplně jednoduché. Při hledání nového zaměstnání může být znevýhodněn kvůli jeho propozicím k páchání trestné činnosti, záznamu v trestním rejstříku či dosaženým úspěchům, což může vést k sociální stigmatizaci a odrazení propuštěného k ucházení se o pracovní pozici. I v tomto

odvětví funguje přímá úměrnost, tedy čím nižší nezaměstnanost, tím nižší recidiva. Uvádí se, že propuštění, kteří byli zaměstnáni před VTOS a učinili tak i krátce po jeho výkonu, páchali další TČ méně než ti, kteří nevykonávali zaměstnání před VTOS nebo se nesnažili jej hledat po jeho výkonu. Pokud odsouzený vykonával práci při odpykávání trestu, měl i po jeho skončení větší šanci s uplatněním na trhu práce. (Gannon, 2024; Cowling, 2023)

Vzdělání a zaměstnání v kontextu snížení míry kriminální recidivy spolu úzce souvisejí. Uvádí se, že většina recidivistů jsou osoby, které nedochází do zaměstnání anebo osoby, které buď nejsou vzdělané nebo jsou, ale pouze v nedostatečné míře. Vzdělanost je benefitem pro přijetí k výkonu povolání a zároveň se přirozeně snižuje riziko recidivy. Zaměstnání, konkrétně takové, které je perspektivní a udržitelné, taktéž směřuje k pozitivnímu vývoji a resocializaci propuštěného. Tedy opět snižuje pravděpodobnost dopouštění se opakované trestné činnosti. (Cowling, 2023)

Náprava pachatele je klíčovým faktorem pro snížení míry recidivy. Snaží se totiž o nápravu pachatele ihned po propuštění s cílem předcházení recidivnímu chování. Úspěšně vykonaná rehabilitace by měla recidivistu nejen odradit od dalšího takového chování, ale i změnit jeho pohled na to, že již nebude mít nutkání k opakování deliktního jednání. Celý proces tkví především v poskytování součinnosti propuštěnému jedinci. Tedy například pomoc s psychickými problémy, hledáním zaměstnání, závislostí na návykových látkách a další. (Cowling, 2023)

Rodina, přátelé a blízké osoby tvoří velkou část pro každého člověka a taktéž i pro odsouzené jsou velkou podporou. Právě i díky nim může dojít přirozenou cestou ke snížení míry kriminální recidivy. Osoby tak mohou najít u těchto blízkých pochopení, utěšení, ale například i motivaci. Mimo těchto zmíněných duševních potřeb existují i fyzické, jako je ku příkladu bydlení. (Cowling, 2023)

5 DÍLČÍ ZÁVĚR

V rámci teoretické části byly zahrnuty celkově 4 hlavní kapitoly. První se zabývala samotným výkonem trestu odnětí svobody. Zde byl zahrnut popis trestného činu a jaké tresty lze za jeho spáchání udělit, postup nástupu odsouzeného do věznice a typy věznic. Dále i popis programu zacházení, jeho rozčlenění a z toho vycházející přístupné skupiny vnitřní diferenciací. V neposlední řadě byl popsán účel ukládání odměn a trestů v rámci výkonu trestu odnětí svobody, jejich konkrétní příklady a také postup při propuštění i podmíněném propuštění osob z výkonu trestu odnětí svobody.

Druhá kapitola se zabývala již konkrétními specifiky při výkonu trestu odnětí svobody. Tedy například legislativní úpravou, regulací občanských práv vězněných osob ale i jejich právy a povinnostmi. Negativní aspekty vznikající během uvěznění a faktory ovlivňující adaptaci na prostředí věznice byly popsány v příslušné podkapitole. Dále byly v této kapitole rozvedeny i statistické údaje ohledně nejčastěji se vyskytujících trestných činů v ČR, a to dle pohlaví, ale také i počtu vězněných osob dle věku i nejvyššího dosaženého vzdělání. Celkový počet osob vykonávající trest odnětí svobody zde také nechyběl.

V pořadí třetí kapitola se zabývala postpenitenciární péčí. Zde byl rozveden popis této péče, druhy vykonávajících orgánů, charakteristika Probační a mediační služby ČR i její činnosti a také popis dalších subjektů vstupujících do vykonávání postpenitenciární péče.

Poslední kapitola obsáhla členění recidivy, četnosti páchaní opakujícího se kriminálního jednání, možnosti uložení přísnějšího trestu, míry a vývoj recidivního chování osob v ČR a v neposlední řadě i jednotlivé faktory, které mohou mít vliv na recidivu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 SPECIFIKA VÝZKUMU

Výzkum praktické části se zaměřuje na zjištění pohledu veřejnosti, jak vnímají danou problematiku. Dále byli dotazováni i odborníci, kteří se věnují PoPeP. Výzkum byl prováděn jak kvantitativní, tak i kvalitativní formou. Pro obě tyto části byly stanoveny dílčí cíle (dále jen „DC“), které se odvíjejí od hlavního cíle práce.

Hlavním cílem bakalářské práce je tedy zanalyzování problematiky recidivy a resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody z pohledu laické veřejnosti a odborníků zapojených do postpenitenciární péče o tyto osoby. Dílčí cíle jsou vytyčeny následovně:

- DC 1: Zjistit, jaké faktory v životě propuštěného jedince mají vliv na opakování trestné činnosti a opětovné páchaní nejběžnějších trestných činů.
- DC 2: Zjistit, jak na propuštěné osoby z výkonu trestu odnětí svobody působí program zacházení a vzniklé negativní aspekty v rámci výkonu trestu odnětí svobody vzhledem ke kriminální recidivě.
- DC 3: Zjistit, jak působí postpenitenciární péče na míru recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.
- DC 4: Zjistit, jakým způsobem ovlivní zápis v trestním rejstříku resocializaci osob a zda se propuštěné osoby z výkonu trestu odnětí svobody potýkají se sociálním stigmatem.

Pro kvantitativní část byly k jednotlivým dílčím cílům stanoveny hypotézy. Ty slouží pro předpokládaný celkový postoj respondentů. Po vyhodnocení příslušné části výzkumu budou potvrzeny, či vyvráceny. Jejich znění i vyhodnocení je uvedeno u výsledků dotazníkového šetření vždy po grafu poslední otázky příslušného dílčího cíle.

6.1 Dotazníkové šetření a jejich respondenti

Dotazníkové šetření se řadí mezi kvantitativní výzkum, což spočívá v uceleném posuzování dle předem stanovených zásad. Lze tak získat větší množství dat, na základě kterých je možno posuzovat hypotézy a utvářet shrnutí. Výzkum probíhá díky tzv. vzorku, což jsou oslovení respondenti. Mimo dotazníkové šetření lze mezi kvantitativní výzkum zařadit i experimenty nebo strukturované pozorování. (Abbadia, 2024; Bártová et al., 2019)

Tato metoda slouží pro sběr rozsáhlejšího množství dat skrze dotazníky, jakožto instrument pro získání dat. Všichni oslovení respondenti musí vždy odpovídat na stejné otázky a také vybírat z identických možností. Výsledkem je umožnění sumarizace odpovědí k jednotlivým zkoumaným otázkám. Existují 2 hlavní cesty, jak mohou oslovení vyplnit dotazník. První metodou, a tedy i tou, která byla využívána v této práci, je vyplňování samotným respondentem, kdy si osoba sama čte otázky a následně odpovídá do předem vytvořeného a jí přiloženého formuláře. Druhá varianta tkví ve vyplňování za pomoci tazatele, kdy respondent pouze odpovídá a tazatel sám zapisuje odpovědi do předem připravené šablony. Přesněji však bylo využito online distribuce. Další možnosti předání jsou ale i telefonicky či osobním kontaktem. Využitá metoda sběru přináší menší náročnost na výzkum, nízké náklady a důvěryhodné výsledky. Díky online prostředí se získaná data rovnou ukládají na využívané servery. Má však i negativní vlastnosti, kterými mohou být náročnost na vlastní iniciativu oslovené osoby, a tak položené otázky musí být konstruovány jednodušeji a co nejvíce stručně. Další možné úskalí se může projevit v přeskočených nepovinných otázkách či vyplněním dotazníku jinou osobou anebo vícero osobami najednou. (Bártová et al., 2019)

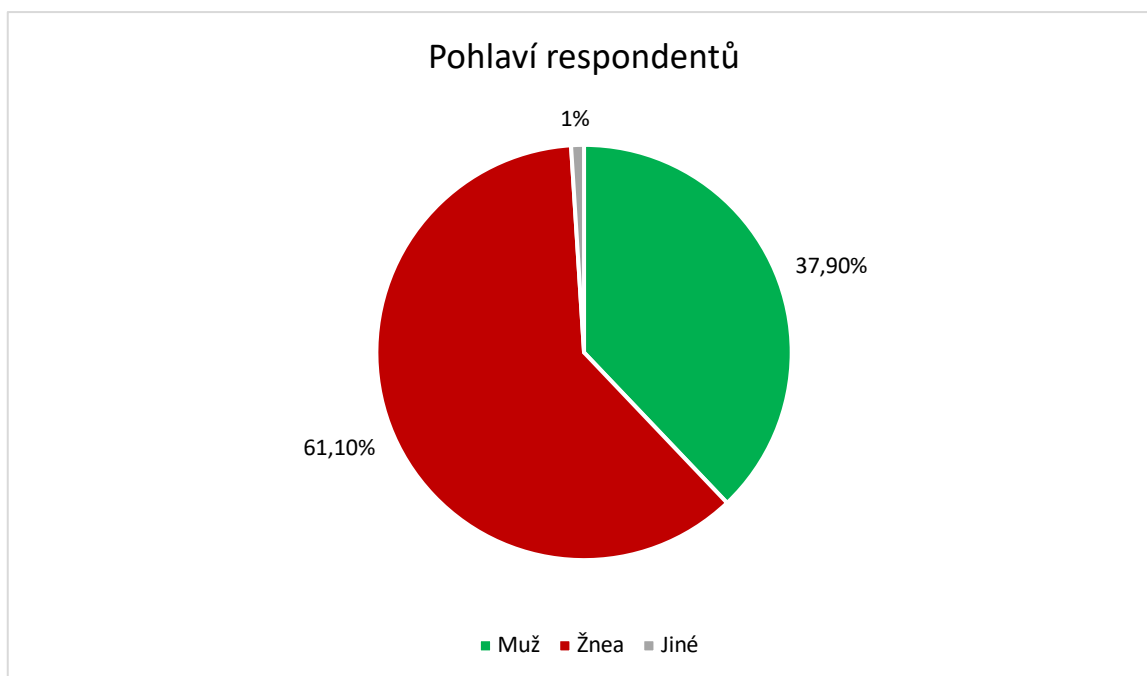
Před zpřístupněním dotazníků veřejnosti byl vytvořen jeden pilotní, který měl za účel zjistit, zda jsou respondenti schopni odpovědět na dané otázky. Tento dotazník byl zaslán pouze 2 osobám a po obdržení odpovědí a zpětné vazby byl dotazník upraven do již finální verze.

Pro vyplnění dotazníků bylo osloveno celkově zhruba 350 respondentů z kraje Vysočina. Důvodem tohoto omezení je to, aby počet získaných odpovědí byl adekvátní k provedení výzkumu a opravdu tedy odrážel názor veřejnosti. Tento kraj byl vybrán z důvodu, že se na jeho území nachází i věznice, střediska Probační a mediační služby ČR a také řada organizací, které se osobám propuštěným z VTOS snaží nějakým způsobem pomoci.

Žádosti o vyplnění byly předávány skrze sociální sítě prostřednictvím soukromých zpráv, SMS zpráv a osobní setkání. Vyplněný dotazník odeslalo celkově 203 osob. Sběr dotazníků započal 10. 3. 2025 po páté hodině odpolední. Hranice prvních 50 vyplněných dotazníků byla překročena tentýž den krátce před osmou hodinou večerní. Stý dotazník byl odeslán druhý den po 10. hodině dopoledne a dvoustý již třetí den ode dne zpřístupnění dotazníků. Poslední vyplněný dotazník, tedy 203. byl odeslán po pěti dnech v průběhu

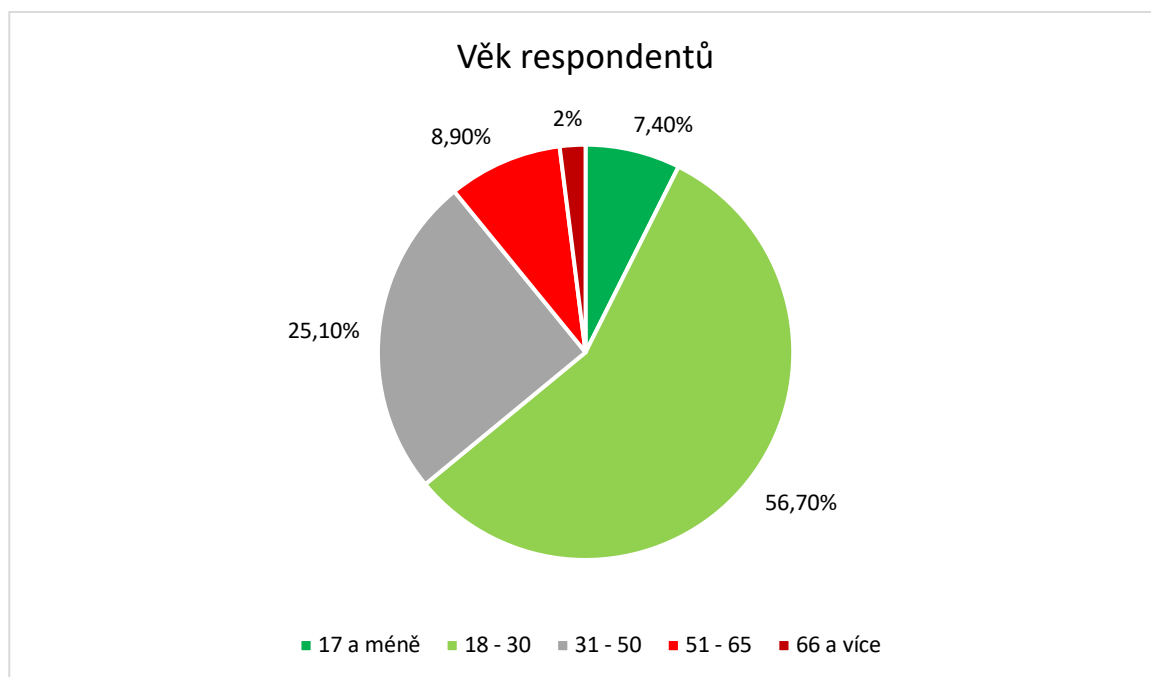
poledne. Formulář byl přístupný ještě několik dní poté, avšak již nedošlo k zaslání další odpovědi. Příjem odpovědí byl tedy ukončen 25. 3. 2025.

V první části dotazníku respondenti zaznamenávali jejich věk a pohlaví, což slouží pro získání základního přehledu o nich samotných. U otázky týkající se věku, osoby vybíraly z 5 možností. Byly tedy stanoveny věkové rozpětí a to následovně: 17 a méně, 18 – 30, 31 – 50, 51 – 65, 66 a více. Nejvíce respondentů se zařadilo do kategorie 18 – 30 let, kterých bylo 117, což celkově činí 56,7 %. K otázce pohlaví se lidé mohli rozhodnout mezi možnostmi muž, žena či jiné. Nejčteněji se zúčastnily ženy, a to v počtu 124, tedy celkově 61,1 %. Celkový přehled věku i pohlaví dotazovaných osob lze vidět na přiložených grafech níže.

Obrázek 3 - Graf pro znázornění pohlaví respondentů

(zdroj: vlastní)

Obrázek 4 - Graf pro znázornění věku respondentů

(zdroj: vlastní)

6.2 Polostrukturované rozhovory a jejich respondenti

Kvalitativní výzkum je zaměřen na získání informací na základě zkušeností vybraných jedinců. Vhodná je aplikace na obtížnější situace či oblasti, které zároveň nelze číselně vyjádřit. Proto jsou výsledky uváděné ve formě textu, obrazu nebo také zvuku. Zde se předem strukturované otázky zaměřují přímo na vybrané jedince a nesnaží se zobecnit například názory širší populace, jakožto může být u výzkumu kvantitativního. Příkladem mohou být rozhovory nebo i zúčastněné pozorování. (Abbadia, 2024; Bártová et al., 2019)

Tato metoda slouží pro získání požadovaných informací, které budou zároveň i jedinečnými. Rozhovory lze členit, a to hned z několika hledisek. První je dle míry struktury, tedy na strukturovaný, narativní a polostrukturovaný, který byl zároveň využit i pro výzkum v této práci. Dále i dle počtu dotazovaných osob, tedy na skupinová a individuální, přičemž v následujícím vypracovaném výzkumu bylo využito obou typů. V neposlední řadě i na základě provedení, tedy zda byly rozhovory prováděny skrze online prostředí anebo osobně, přičemž pro účely této práce byla zvolena druhá možnost. U polostrukturovaných rozhovorů se využívá předem vytvořené osnovy. Ta může mít buď pouze naformulované stručné okruhy témat, či konkrétně definované otázky. Takové dotazy mohou být připraveny v pořadí, které se však nemusí zcela dodržet. Při komunikaci s dotazovanou osobou tak lze reagovat přímo na její odpověď. Osnova zajistí, že tazatel

neopomene žádný klíčový dotaz položit. Dále mohou být kladeny i dodatečné otázky, a to opět s ohledem na to, co již bylo řečeno. (Bártová et al., 2019)

Výhodou polostrukturování je možnost se při rozhovoru věnovat některým tématům více dopodrobna. V průběhu také může přijít výzkumníkovi na mysl taková otázka, která ho při tvorbě samotné osnovy nenapadla, což u zcela strukturovaného rozhovoru by vznést další otázku nebylo možno. Díky otevřenosti komunikace mezi oběma stranami je také možnost předem ujasnit kladené otázky, či je vznést pouze v podobném slova smyslu. Zároveň jsou zde i nevýhody, které spočívají například v časové náročnosti přípravy, ale také i samotného provedení. Dále problém může nastat i pokud tazatel nebude umět dostatečně naslouchat, efektivně se doptávat, vzbuzovat důvěru, avšak hlavně z jeho strany nesmí docházet k podsouvání vlastních názorů, a to ani nevědomě. (Bártová et al., 2019)

Pro polostrukturované rozhovory byly osloveny dvě pobočky PaMS a středisko probačního programu MOST. PaMS byla vybrána na základě toho, že se do kontaktu s kriminálními recidivisty dostávají téměř na denním pořádku, a tak i zkušenosti pracovníků jsou velmi bohaté. Centrum probačního programu MOST bylo osloveno z důvodu, že jejich zkušenosti se mohou od PaMS do jisté míry lišit, což může přinést komplexnější přehled do výsledků rozhovorů.

Celkově tedy proběhly 3 osobní schůzky za účelem provedení rozhovoru. Z probační a mediační služby byla dotazována vždy jedna osoba z příslušného střediska. Ze střediska probačního programu MOST se podílely na rozhovoru 2 osoby současně, avšak v žádné otázce nedošlo k rozporu v názorech a výhodou bylo vzájemné doplňování na základě různých zkušeností.

První osobní setkání s odborníkem proběhlo v pondělí 17. 3. 2025, další tentýž týden v pátek a poslední se uskutečnilo následující týden taktéž v pátek. Před zahájením rozhovoru byly vždy dotazovanému odborníkovi předány otázky a taktéž přehled nejčtetněji páchaných TČ, což bylo k zapotřebí k jedné otázce a také, aby byly odpovědi od všech dotázaných směřovány na stejné TČ. V průběhu rozhovoru docházelo k pokládání dalších podotázek vždy na základě předchozí odpovědi odborníka.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Na základě provedeného sběru dat skrze dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory byla data zpracována a vyhodnocena.

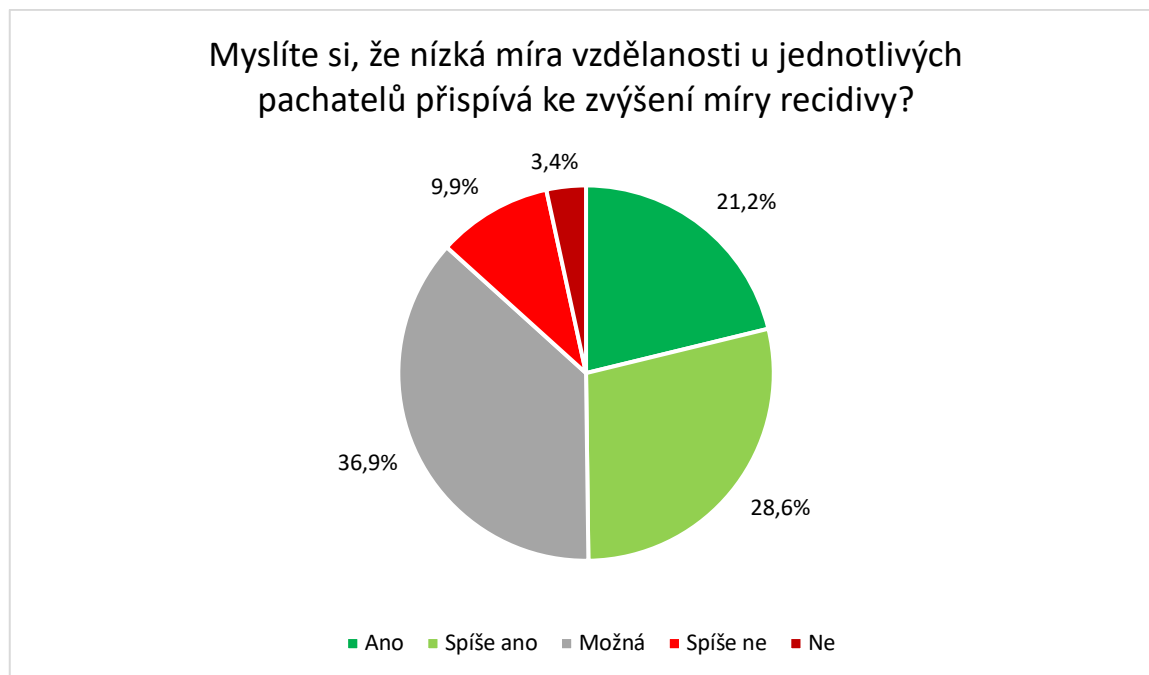
7.1 Dotazníkové šetření

Na začátku dotazníku bylo vysvětleno respondentovi, za jakým účelem je dotazník vytvořen a na co je zaměřen. Následně bylo vyjasněno i několik důležitých pojmů, které měly dopomoci ke snadnějšímu vyplnění. Osvětleny byly pojmy recidiva, probační činnost a program zacházení. Po přečtení úvodu se respondent dostal k vyplnění údajů o sobě samém, což již bylo zmíněné výše. Následně se tedy osoba dostávala k vyplňování otázek, které sloužily pro samotný výzkum. Takových dotazů bylo celkem 15, přičemž 3 otázky měly svoji podotázku. Bylo využito otevřených i uzavřených otázek, ale také i postojová škála.

Na základě již zmíněných cílů práce byly stanovovány i otázky k dotazníkovému šetření. Pro dosažení DC 1 byly položeny otázky následující:

- Myslíte si, že nízká míra vzdělanosti u jednotlivých pachatelů přispívá ke zvýšení míry recidivy?

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda se široká veřejnost domnívá, že nízké dosažené vzdělání zvyšuje riziko recidivního chování. Tázání bylo v uzavřené formě a volila se tedy pouze jedna odpověď z možných 5. Mezi možnosti bylo: ano, spíše ano, možná, spíše ne a ne. Nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u odpovědi „možná“ kterou zvolilo 75 osob, tedy 36,9 %. Nejméně volenou odpovědí bylo „ne“, kterou uvedlo pouze 7 osob, což v přepočtu činí 3,4 %. Pro volbu „ano“ a „spíše ano“ se celkově rozhodlo 101 osob, což je 49,8 % osob. V přiloženém grafu níže lze vidět celkový přehled odpovědí.

Obrázek 5 - Graf výsledků 1. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

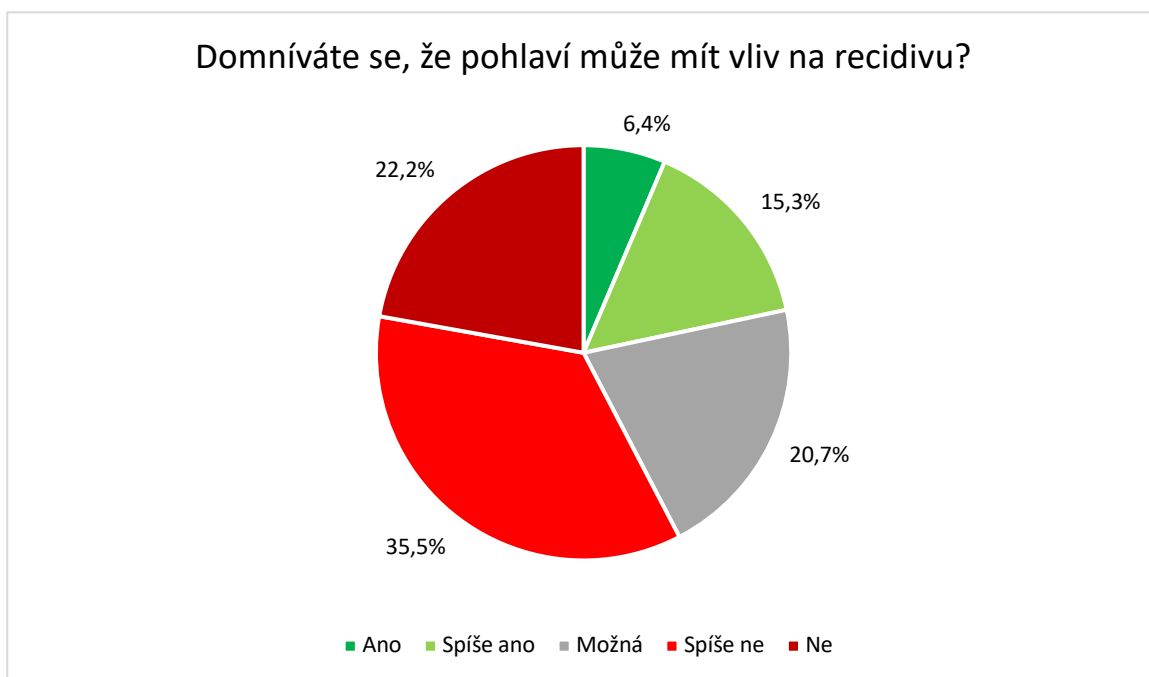
- Pokud ano či spíše ano, jaké byste navrhl/a řešení?

Pokud respondent v předešlé otázce zvolil možnost „ano“ nebo také „spíše ano“, byl následně vyzván pro vyplnění podotázky, která má za účel zjistit, zda oslovení vidí nějaké šance a způsoby, jak by se mohlo předcházet zvyšování míry recidivy kvůli nízkému vzdělání pachatelů. Zde byly návrhy uváděny slovně, a tedy otázka byla otevřená. Bylo obdrženo pouze 73 relevantních odpovědí, avšak u nejedné odpovědi bylo uvedeno vícero návrhů. Nejvíce respondentů, přesněji 13, se shodlo na edukaci přímo během VTOS, konkrétně více rozšířit různé kvalifikační kurzy. Druhá nejčastější odpověď byla uvedena celkem 9x a spočívala v reformě školství či začlenění do studijních plánů např. rozvoj měkkých dovedností, finanční gramotnost nebo etiku. Třetí nejčastější odpovědí bylo zaměření se na celkové vzdělání osob, což odpovídělo 7 dotázaných. Navrženo bylo i zaměření se na sociální začleňování propuštěných osob z VTOS, konkrétně pracovní zařazení či začleňování jedinců mezi různá uskupení osob, aby se dotyční cítili, že někam patří. Dále se však opakovalo například zaměření se na rodiče a osvětu k nim směřovanou, povinné středoškolské vzdělání, zvýšení dohledu nad propuštěnými z VTOS, zlepšení podmínek pro sociálně slabší jedince, rekvalifikace nebo i vyšší kontrola docházky u povinného vzdělání. Opětovně se objevovaly odpovědi nevím či že řešení ani není. Mezi návrhy, které se nevyskytly vícekrát, bylo zařazeno například povinné zaměstnání po

absolvování studia pro získání základních pracovních návyků, zapojení do práce co nejdříve po propuštění z VTOS, pomoc s nalezením motivace nebo individuální přístup na základě pochopení každého člověka.

- Domníváte se, že pohlaví může mít vliv na recidivu?

Zde se zkoumalo, zda může mít pohlaví, konkrétně to mužské, vliv na kriminální recidivu. Respondenti vybírali opět z 5 variant, kterými bylo „ano, spíše ano, možná, spíše ne a ne“. Nejvíce volenou možností bylo „spíše ne“, což vybralo 72 respondentů, tedy 35,5 %. Druhá nejčastější odpověď byla zaznamenána jako „ne“. Pro takovou možnost se rozhodlo 45 osob, což činí 22,2 %. Naopak nejméně krát bylo zvoleno „ano“, které bylo zaregistrováno u 13 osob a tedy 6,4 %.

Obrázek 6 - Graf výsledků 2. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

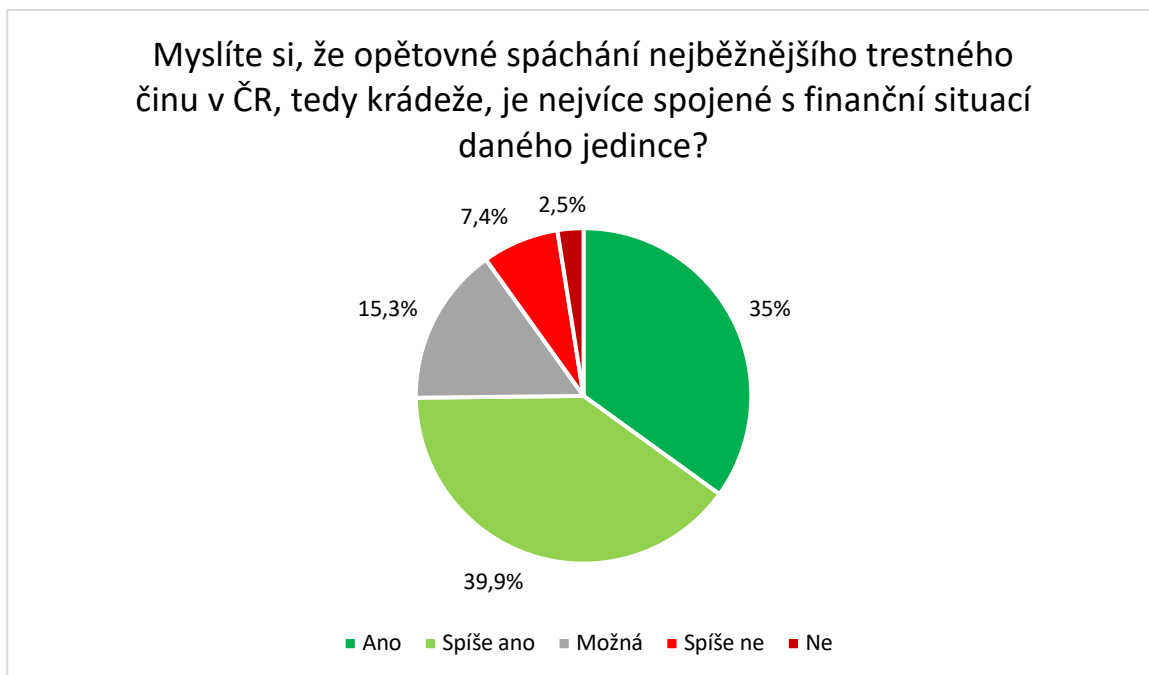
- Z jakých důvodů si myslíte, že se pachatelé nejčastěji dopouští opakovaného páchaní trestných činů?

Tato otázka byla povinná a položena bez možnosti výběru odpovědi, a tak pro její vyplnění bylo zapotřebí zapsat odpověď slovně. Účelem bylo zjistit, jaké faktory mají dle veřejnosti vliv na rozhodnutí se pro opětovné spáchání TČ. Nejvíce osob se domnívá, že se pachatelé dopouští recidivního chování kvůli financím. Celkem se tato odpověď objevila 51x. Na druhém místě, tedy se 46 záznamy, je špatná životní situace. Do této kategorie byly

řazeny i odpovědi jako pracovní nezařazení, nemožnost nalézt bydlení či nefunkční rodinné vztahy. Třetí nejčastější důvod byl uveden jako zvyk, touha se vrátit nebo i přesvědčení o tom, že jednou to pachatelům prošlo, a tak jim to projde znovu. Celkově bylo toto zaznamenáno 29x. Nad 10 či 10 odpovědí bylo zaznamenáno u příčin jako adrenalin či zábava, nezačlenění do společnosti, psychická onemocnění, závislost na alkoholu nebo drogách, ovlivnění okolím a nízká sazba trestů. Dalšími možnými opakujícími se příčinami byly uvedeny touha, různá onemocnění, mužské pohlaví, sklony nebo předpoklady pro opakování trestné činnosti, zisk převyšující trest, zoufalost, udržování kontaktů s osobami z VTOS, jednodušší řešení než pracovní zařazení, pomsta, nízké vzdělání a v neposlední řadě taktéž neuvědomování si nebo neponaučení se ze svého chování. Jednotně se vyskytovaly například nedůvěra v sebe samotného v běžných činnostech života, agrese, dlouhodobý pobyt ve VTOS či nedostatečná pomoc po propuštění z VTOS.

- Myslíte si, že opětovné spáchání nejběžnějšího trestného činu v ČR, tedy krádeže, je nejvíce spojené s finanční situací daného jedince?

Tato otázka byla položena na základě sledování, zda se široká veřejnost domnívá, že TČ krádeže je nejvíce spojen se špatnou finanční situací pachatelů. Z přiložené grafu níže lze pozorovat, že 39,9 %, tedy 81 osob se domnívají, že spíše ano. Celkově zde převládají kladné odpovědi, které dohromady činí více jak 55 % a tedy 112 osob. S tvrzením však nesouhlasí 20 osob, což je dohromady necelých 10 %. Neutrálně se k tomuto staví 15,3 % osob, což ze zbylých 203 odpovědí skýtá 31 vybraných polí s variantou „možná“.

Obrázek 7 - Graf výsledků 6. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Pokud ne či spíše ne, co si myslíte, že páčání tohoto činu nejvíce ovlivňuje?

V případě, že se respondent rozhodl pro vybrání odpovědi „ne“ nebo také „spíše ne“, byl výše zmíněnou otevřenou podotázkou, bez možnosti výběru, vyzván k uvedení alespoň jednoho jiného faktoru. Celkově zde bylo zaznamenáno 22 relevantních příčin. Ostatní uvedené odpovědi nebyly buď vyplněny nebo respondenti nevěděli. Nejvíce opakovanými faktory, v obou případech se 4 záznamy, byla nechut' utratit vlastní peníze i přesto, že se dotyčný nenachází v tíživé finanční situaci a také sociální prostředí, jako výchova nebo určitý nátlak od okruhu blízkých osob. Dalšími opakujícími se faktory byly adrenalin či osobní výzva, pracovní nezařazení a psychické poruchy či další onemocnění takového rázu. Ojediněle se vyskytly odpovědi jako nízký intelekt dotyčného, jeho samotná drzost, nízké trestní sazby, zoufalství, nuda, zvyk a také neustálé zdražování.

- Pokud ano či spíše ano, myslíte si, že jedince může motivovat další faktor, popřípadě jaký?

V této podotázce se sledovaly další možné faktory, které společně se zhoršenou finanční situací ovlivňují páčání trestného činu krádeže, a to na základě názoru veřejnosti. Otázka opět byla položena otevřeně s žádostí na vypsání, zda ano, či ne a popřípadě uvedení i dalších příčin. Celkem 12 osob se domnívá, že páčání takového trestného činu nic dalšího

neovlivňuje, 8 osob uvedlo, že ano, avšak již nedošlo ke specifikaci konkrétních příčin a pouze jednou respondent uvedl, že neví. U zbylých 105 bylo v některých případech uvedeno vícero kritérií. Po vyhodnocení veškerých odpovědí bylo zaznamenáno 27 dalších faktorů s celkovými 116 záznamy. Sociální prostředí, pod které byli zařazeni i blízcí, kolektiv, vliv okolí a kontakty na další osoby s trestní minulostí byly jednoznačně uvedeny nejčastěji, a to hned 28x. Na adrenalinu se shoduje 8 respondentů a třetí nejčastější odpovědi byly psychické poruchy. Dále se opakovala například nezaměstnanost, vydírání, nezačlenění se do společnosti po VTOS, zvyk, uspokojení či touha, nízké vzdělání, návykové látky či zábava.

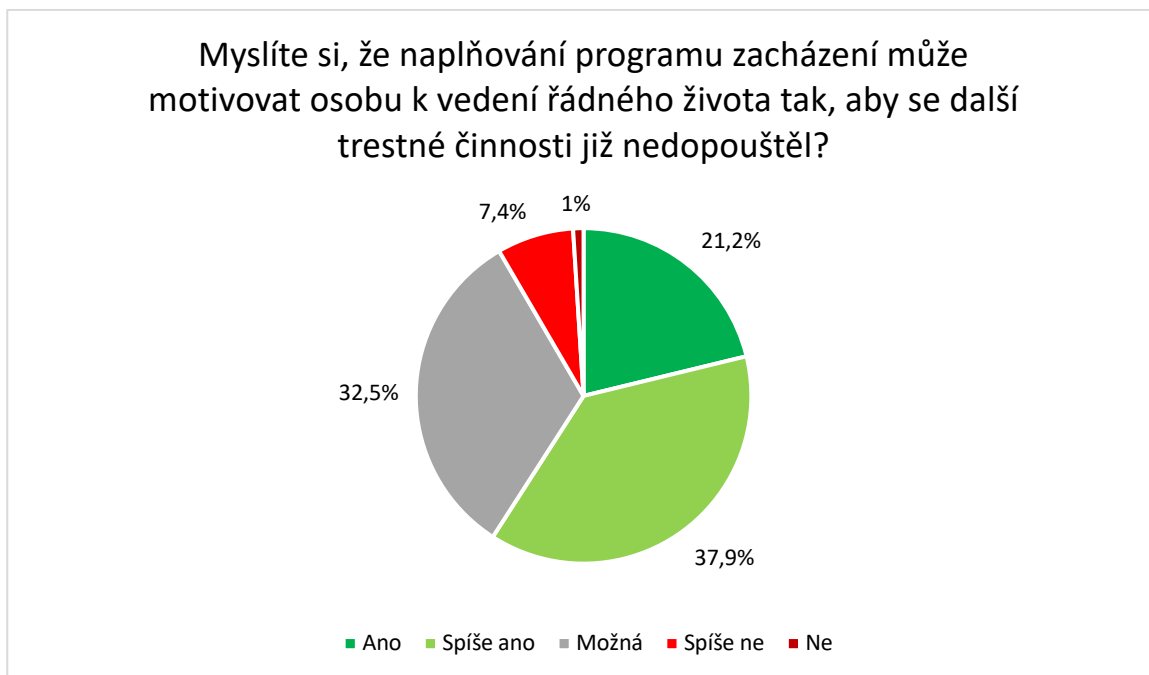
- Hypotéza k DC 1: Příčiny recidivního chování jsou dle veřejnosti různorodého charakteru, avšak finanční situace nejvíce ovlivňuje jak celkové recidivní chování, tak i nejčastěji páchaný trestný čin v České republice.

Z výzkumu na názor společnosti vyplynulo, že pohlaví nemá až takový vliv na recidivu, vzdělanost naopak převážně ano. Dále, že spáchání krádeže nejvíce ovlivňuje finanční situace jedince a taktéž dle společnosti dochází k recidivě nejčastěji také kvůli nedostatečným finančním prostředkům. Hypotéza se tedy potvrdila.

K DC 2 jsou přiřazeny otázky, které jsou blíže rozebrány níže.

- Myslíte si, že naplňování programu zacházení může motivovat osobu k vedení řádného života tak, aby se další trestné činnosti již nedopouštěl?

V situaci, kdy odsouzený ve VTOS řádně plnil všechny body, stanové v programu zacházení, se zkoumá fakt, zda má, nebo nemá toto plnění vliv na jeho chování po propuštění. Tázáno se bylo za pomoci uzavřené otázky, kdy byl umožněn výběr z 5 různých možností. Jednalo se o volby: ano, spíše ano, možná, spíše ne a ne. Nejvýraznější je zde pozitivní názor, kdy se 37,9 % respondentů domnívá, že „spíše ano“, a 21,2 %, že „ano“. Nejmenší zastoupení je u možnosti „ne“, pro kterou se rozhodli pouze 2 respondenti, což činí 1 %. Ostatní zastoupení odpovědí a znázornění zmíněných lze vidět na grafu níže.

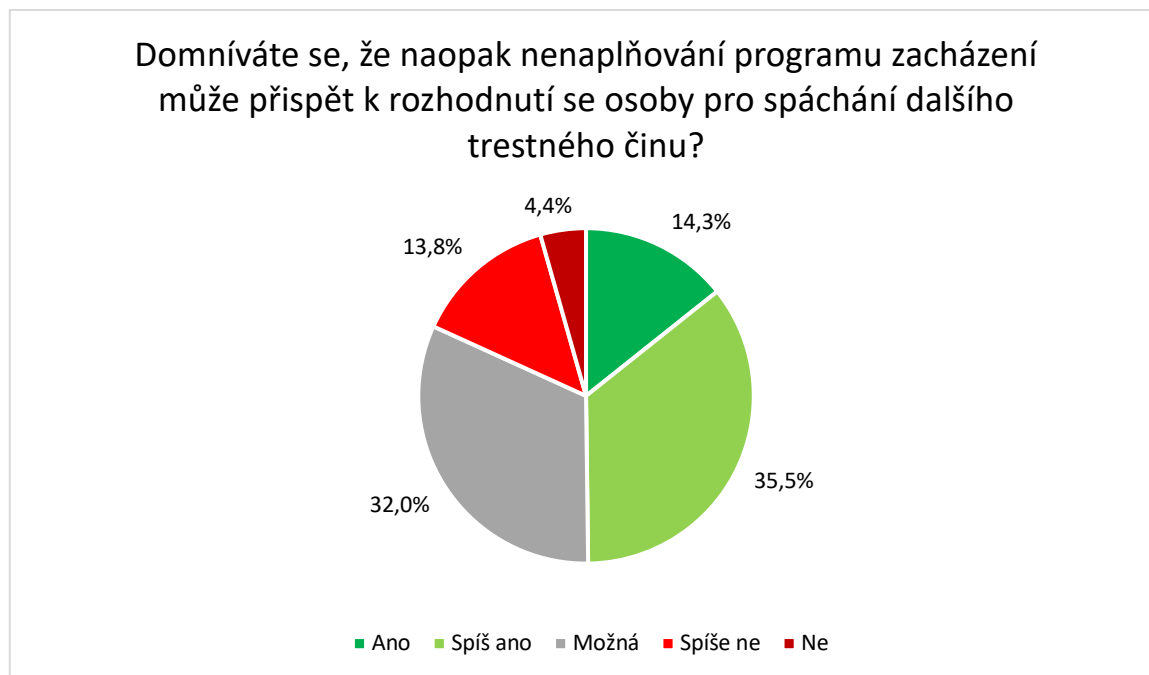

Obrázek 8 - Graf výsledků 10. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Domníváte se, že naopak nenaplňování programu zacházení může přispět k rozhodnutí se osoby pro spáchání dalšího trestného činu?

Tato otázka se velmi podobá otázce č. 10. Jejich struktura i možnost odpovědí jsou totožné, avšak je zde zdůrazněno jedincovo nenaplňování programu zacházení a zkoumá se zde to, jestli dojde k projevení následného negativního chování s vyústěním až k recidivě. Zde došlo k obdržení spíše souhlasných odpovědí, které společně činí téměř 50 %, což připadá ke 101 osobám. Druhá největší část je přiřazena k volbě „možná“. Nesouhlasně se vyjádřilo 18,2 % dotázaných osob.

Obrázek 9 - Graf výsledků 11. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Při výkonu trestu odnětí svobody mohou odsouzeným vznikat i negativní aspekty, jako je například narůstání či vznik dluhů, přetrhání vazeb s osobami blízkými, pocit nedostatečnosti a další. Do jaké míry si myslíte, že to má vliv na recidivní chování?

Negativní faktory vznikají odsouzeným při vykonávání TOS, avšak do jaké míry jsou jimi ovlivněni? To byla další otázka pro širokou veřejnost. Byla zde přiřazena škála od 1 do 10 a oslovený vybíral, na kolik si myslí, že jsou odsouzení tímto ovlivněni. Bylo samozřejmě i vysvětleno, že 1 bod se udělí tehdy, kdy si dotázaný myslí, že tyto faktory působí na odsouzené nejméně a 10 se uděluje tehdy, kdy zase nejvíce. Dotaz byl povinný, a proto je zde zaznamenáno všech 203 odpovědí. Průměrné hodnocení náleží hodnotě 7,7 bodů, z čehož lze usuzovat, že tázaní jsou přesvědčeni o značném dopadu těchto vlivů. Nejvíce osob, konkrétně 55, se rozhodlo pro hodnotu 8 a dále sestupně byly voleny hodnoty 7, 5, 10, 9, 6. Body 1, 3 a 4 byly vybírány stejně a nejméně bylo hlasováno pro bod 2, a to pouze dvěma osobami.

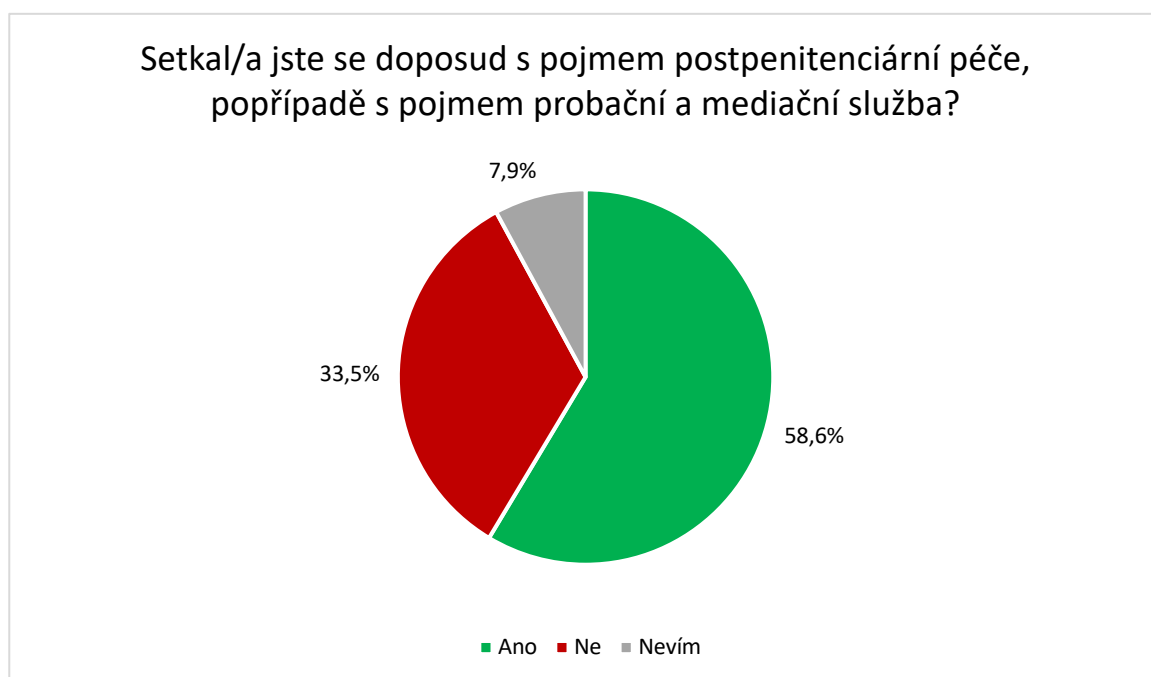
- Hypotéza k DC 2: Široká veřejnost se domnívá, že řádně plněný program zacházení může působit na propuštěné pozitivně. Negativní aspekty, které odsouzeným osobám vznikly během výkonu trestu odnětí svobody, mají přímý a výrazný vliv na opakování trestné činnosti.

Dle výsledků lze usuzovat, že veřejnost vidí potenciál v plnění programu zacházení v rámci VTOS, kdy tedy může docházet k příznivému působení a tím i snižování rizika návratu k trestné činnosti. Výsledná hodnota otázky vztahující se k negativním vlivům vzniklých při VTOS vyšla na 7,11 z 10, což lze klasifikovat jako významné působení. Hypotéza byla tedy tímto potvrzena.

Pro DC 3 byly stanoveny následující otázky:

- Setkal/a jste se doposud s pojmem postpenitenciární péče, popřípadě s pojmem probační a mediační služba?

Dotaz se zaměřoval na zjištění, zda široká veřejnost má ponětí o existenci PaMS nebo zda ví, co je PoPeP. Možnost výběru měli oslovení z: ano, ne a nevím. Výsledky ukázaly, že z 203 osob se 58,6 % s těmito pojmy již setkala, 33,5 % nesetkala a 7,9 % si není zcela jisto. Znázornění těchto výsledků lze vidět na následujícím grafu.

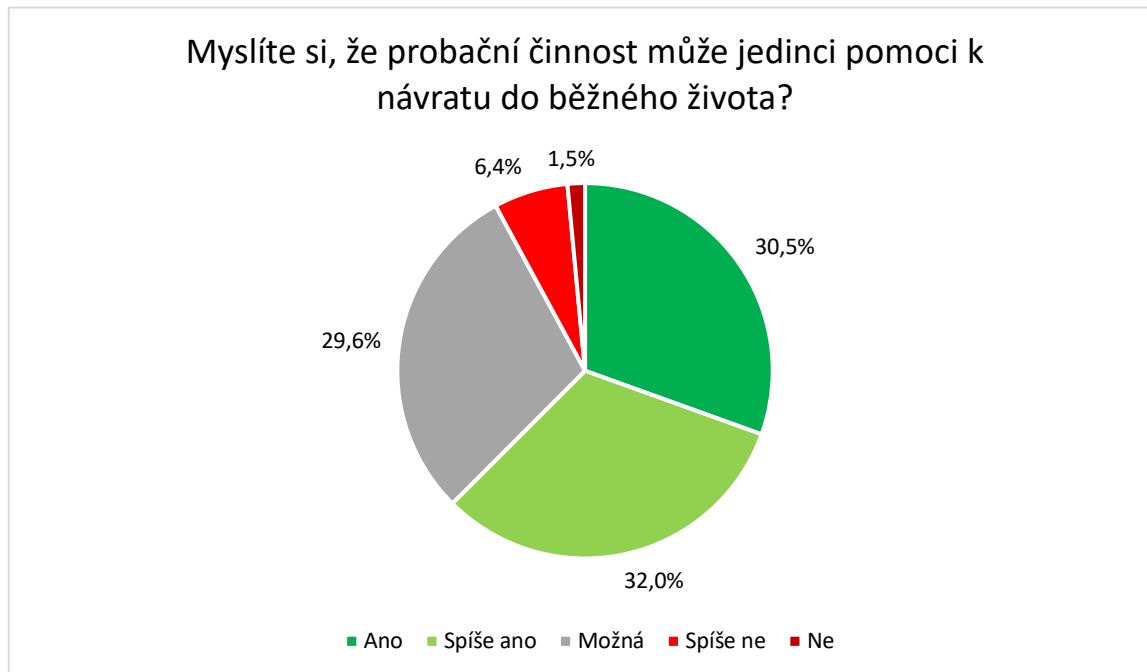
Obrázek 10 - Graf výsledků 4. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Myslíte si, že probační činnost může jedinci pomoci k návratu do běžného života?

Zde bylo zjišťováno, jestli se veřejnost domnívá, zda má nebo nemá probační činnost pozitivní vliv na propuštění v rámci jejich reintegrace. Otázka byla položena uzavřeně s možnostmi odpovědí: ano, spíše ano, možná, spíše ne a ne. Nejvíce volenou možností bylo „spíše ano“, kterou zvolilo 65 osob, a tedy 32 %. Největší část grafu tvoří pozitivní názor

na toto tvrzení, a to celkem 62,5 %. Pouze 1,5 % respondentů se domnívá, že probační činnost nemůže propuštěným v tomto směru pomoci a dalších 6,4 % se domnívá, že také spíše ne.

Obrázek 11- Graf výsledků 5. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Hypotéza k DC 3: Společnost míní, že úspěšně vykonaná postpenitenciární péče napomáhá propuštěným osobám se znovu začleněním se do společnosti, čímž se riziko recidivy snižuje.

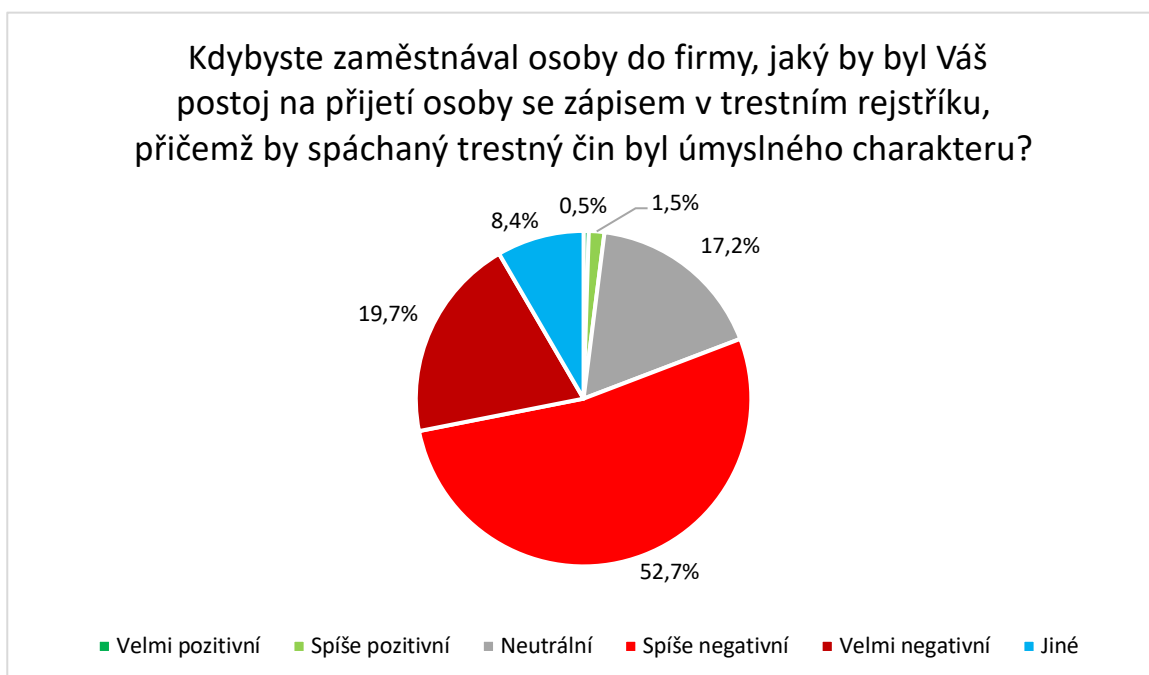
Díky výzkumu je zřejmé, že většina společnosti má povědomí o PaMS a myslí si, že i jejich činnost může být přínosem pro řádnou reintegraci propuštěných do společnosti. Hypotéza tedy byla potvrzena.

Pro naplnění posledního DC jsou vymezeny tyto otázky:

- Kdybyste zaměstnával osoby do firmy, jaký by byl Váš postoj na přijetí osoby se zápisem v trestním rejstříku, přičemž by spáchaný trestný čin byl úmyslného charakteru?

V této otázce se sledoval pohled veřejnosti na osoby se záznamem v trestním rejstříku. Přesněji se zápisem za TČ úmyslného charakteru při teoretické možnosti poskytnutí zaměstnání těmto osobám. Odpovědi byly zaznamenány díky postojové škále, kdy se respondenti mohli rozhodnout, zda by jejich přístup k zaměstnání osob byl velmi pozitivní,

spíše pozitivní, neutrální, spíše negativní nebo negativní. Mimo tento výčet zde byla navíc i možnost jiné, kdy po zaškrtnutí takovéto odpovědi byla možnost pro slovní vyjádření. Respondenti odpovídali nejvíce, že by jejich postoj byl negativní. U velmi negativního postoje bylo zaznamenáno 19,7 % a u spíše negativní názoru 52,7 %. Neutrálně se k tomu staví 17,2 %. U postoje „spíše pozitivní“ a „velmi pozitivní“ vyšly dohromady pouze 2 %. Možnost slovní odpovědi využilo 17 osob. Zde bylo nejvíce uváděno, že by bylo zapotřebí nejprve zjistit přesný TČ a následně dle činu provést rozhodnutí se. Objevily se zde i reakce jako ostražitost či otevřenost. Níže lze vidět znázornění odpovědí.

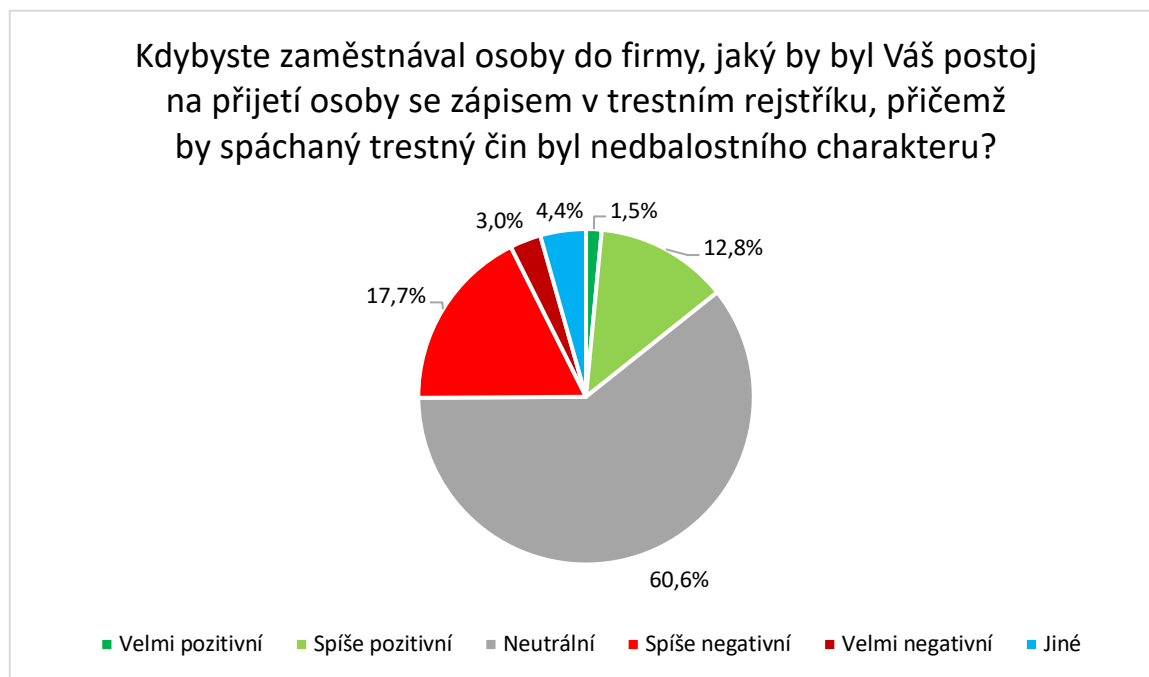
Obrázek 12 - Graf výsledků 7. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Kdybyste zaměstnával osoby do firmy, jaký by byl Váš postoj na přijetí osoby se zápisem v trestním rejstříku, přičemž by spáchaný trestný čin byl nedbalostního charakteru?

Tato otázka byla konstruována velmi podobně jako předcházející. Možnost odpovědi se nezměnila, avšak jediná změna nastala ve formulování otázky, kdy zněla velmi podobně, avšak zde byl kladen důraz na zápis v trestním rejstříku za neúmyslný TČ. Nejčteněji bylo zaznamenáno pole neutrální, pro které se rozhodlo 60,6 %. Druhá nejvyšší naměřená hodnota, tedy 17,7 %, je u spíše negativního pohledu. Následně byla volena možnost „spíše pozitivní“ a dále: jiné, velmi negativní a velmi pozitivní. Jinou možnost zvolilo

9 osob. Opakovaly se zde reakce, že by respondent byl opatrný nebo by mu záleželo na druhu TČ. Ojedinele se vyskytly odpovědi, že by záleželo na uplynulé době od spáchání TČ, anebo, že by šanci dotyčný pachateli dal. Na přiloženém grafu lze vidět poměry zaznamenaných odpovědí.

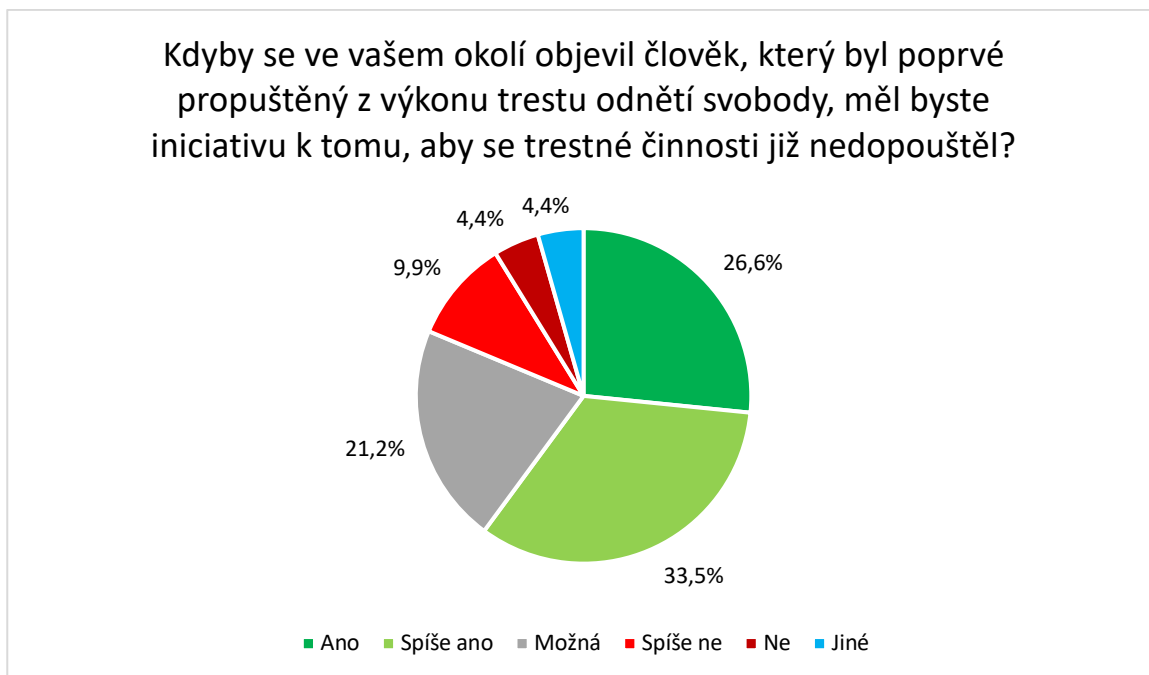

Obrázek 13 - Graf výsledků 8. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Kdyby se ve vašem okolí objevil člověk, který byl poprvé propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody, měl byste iniciativu k tomu, aby se trestné činnosti již nedopouštěl?

Při této otázce se zkoumalo, zda je veřejnost iniciativní či ochotná k poskytnutí pomoci v jakékoli formě pro poprvé propuštěnou osobu z VTOS za účelem toho, aby nedošlo k páchaní recidivy. Odpovědi byly v uzavřené formě s možností jiné pro slovní vyjádření. Volilo se z: ano, spíše ano, možná, spíše ne a ne. Nejčtenější je zastoupení v kladných odpovědích, což činí 60,1 %. Negativně by se k takové situaci postavilo 14,3 %. Varianta možná byla zvolena celkem 43x, tedy 21,2 %. U zaznamenaných 9 slovních reakcí se respondenti shodli, že záleží, jak moc blízká osoba by to pro ně byla. Dále to v některých případech bylo upřesňováno, a to konkrétně např. na to, že záleží na daném TČ nebo na přijetí pomoci od propuštěného. Přehled všech zaznamenaných jednotlivých odpovědí je k vidění níže.

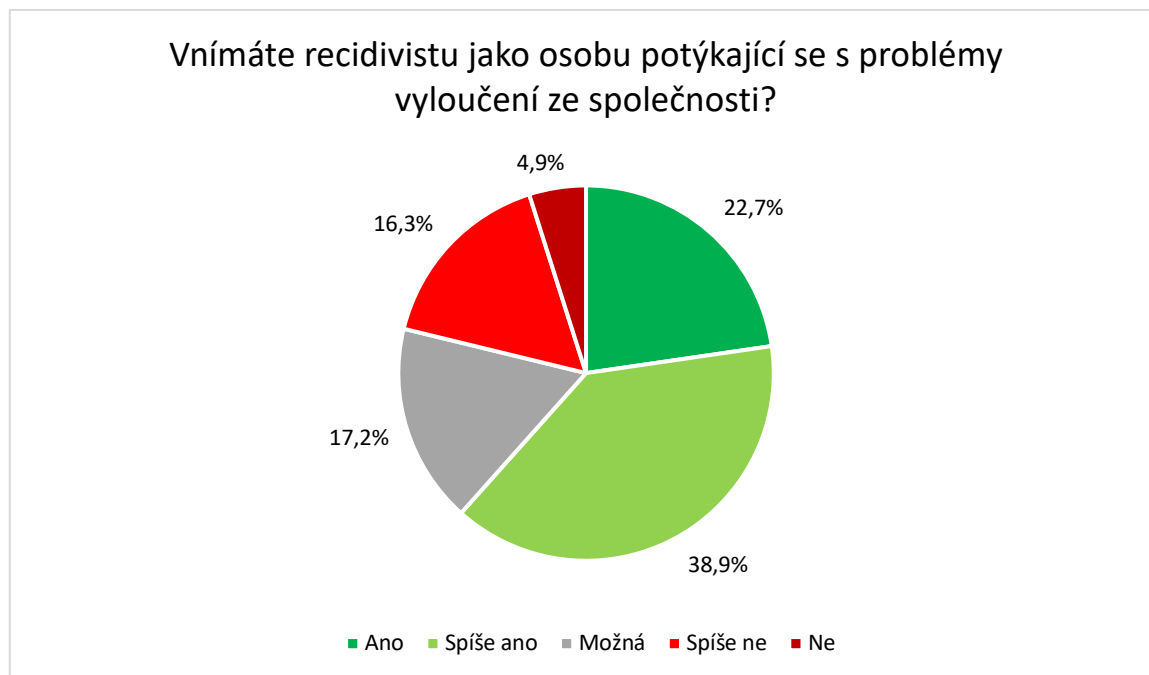

Obrázek 14 - Graf výsledků 9. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Vnímáte recidivistu jako osobu potýkající se s problémy vyloučení ze společnosti?

U této otázky se zjišťovalo, jestli si společnost myslí, že se recidivisté potýkají se sociálním stigmatem, či nikoli. Odpovědi byly předem definovány, a to na: ano, spíše ano, možná, ne a spíše ne. Nejčteněji volenou variantou bylo „spíše ano“ která byla zvolena 79x což je 38,9. Dále 22,7 % bylo zaznamenáno u možnosti „ano“, 17,2 % u „možná“, 16,3 % u „spíše ne“ a pouze 4,9 % respondentů volilo „ne“.

Obrázek 15 - Graf výsledků 15. otázky z dotazníkového šetření

(zdroj: vlastní)

- Hypotéza k DC 4: Dle názoru široké veřejnosti se propuštění potýkají se sociálním stigmatem a zápis v trestním rejstříku prohlubuje problém sociálního stigma a negativně ovlivňuje reintegraci propuštěných osob, nejvýrazněji však u trestných činů úmyslného charakteru.

Na základě vyhodnocení příslušných otázek vychází, že hypotéza byla v celém rozsahu potvrzena. Dle názoru veřejnosti vyplývá, že propuštěné osoby se potýkají se sociálním stigmatem. U zápisu v trestním rejstříku za TČ úmyslného charakteru se hodnota negativního vnímání oproti zápisu za TČ nedbalostní zvedla o 51,7 %. Z čehož tedy plyne, že i záznam v trestním rejstříku má vliv na znovu začlenění do společnosti.

Některé otázky nebyly nakonec využity, jelikož v průběhu sběru odpovědí došlo k úpravě dílčích cílů. Jedná se tedy o následující:

- Myslíte si, že udělování odměn ve výkonu trestu odnětí svobody motivuje odsouzené k dřívějšímu návratu na svobodu?
- Pokud ano či spíše ano, myslíte si, že udělování odměn během výkonu trestu odnětí svobody může mít pozitivní dopad na jedincovo chování i po jeho propuštění?

- Domníváte se, že pokud je odsouzenému udělen jeden či více trestů během výkonu trestu odnětí svobody by to mohlo mít negativní dopad na jeho chování nejen během uvěznění, ale i následně po propuštění?

7.2 Polostrukturované rozhovory

Na začátku osobních setkání byl dotázaný vždy seznámen s obsahem otázek v rozhovoru a také se všemi 4 oblastmi. Následně byl prostor pro vyjasnění nejasností a představení tazatele.

Pro naplnění všech DC byly i zde předem stanoveny jednotlivé otázky. Pro naplnění DC 1 byly určeny tyto:

- Dle Vašeho názoru, jaké faktory mají největší vliv na opakování trestné činnosti?

Zaměření bylo kladeno na rizika v životě pachatelů, která mohou přispět k recidivnímu chování. Po vyhodnocení všech odpovědí byly zaznamenány jako primární nezaměstnanost, dluhy, stabilita sociálního zázemí, závislost a celkově dynamické faktory, tedy např. bydlení. Dále také však osobnostní rysy, schopnost přijetí pomoci, počet proběhlých VTOS či jejich délka atd. V rámci doplňujících otázek bylo zkoumáno pohlaví jakožto riziko, avšak z odpovědí vyplynulo, že ženy páchají méně TČ, avšak v rámci recidivy již je riziko stejné. Dále také kontakty vytvořené v průběhu VTOS na další odsouzené, avšak to také nebylo potvrzeno.

- Jaké faktory vnímáte, že mohou nejvíce pozitivně ovlivnit propuštěného ve smyslu odrazení od recidivy?

Zde bylo zkoumáno možné příznivé působení na pachatele trestné činnosti tak, aby nedošlo k opakování trestné činnosti. Byla vyzdvížena například druhá šance od rodiny, využívání služeb pro propuštěné, nacházení řešení ke špatné finanční situaci a s tím spojené i brzké pracovní zařazení, nepokračování v užívání návykových a omamných látek. Díky nastavenému řádu ve věznici, programu zacházení a některých povinně absolvovaných programů mají odsouzení ideální podmínky pro znovu vstoupení do běžného života, pokud však sami budou mít iniciativní přístup. V rámci průběhu odpovědi dotázaných byla položena otázka, zda i vzdělání či kurzy absolvované během VTOS mohou mít pozitivní vliv v daném směru. Výsledkem bylo, že je to také velmi podstatné, jelikož to může dopomoci s uplatněním na trhu práce. Bylo navíc i zmíněno, že bohužel taková možnost však není ve všech věznicích v ČR.

- Z hlediska nejběžněji páchaného trestného činu v ČR, tedy krádeže, jaké faktory dle Vás nejvíce ovlivní rozhodnutí se k jeho opětovnému spáchání?

Zjišťováno bylo, co propuštění vede ke znovu spáchání TČ krádeže. V rámci prvního rozhovoru bylo řečeno, že se propuštění chovají obecně rizikově a nechtějí si přiznat, že by u páchaní TČ mohli být chyceni. Když se pracovníci této organizace dotýčných osob zeptají, co bylo příčinou jejich rozhodnutí pro spáchání tohoto TČ, ve většině případů odpovídají, že neví, protože to byla momentální příležitost. V rámci dalšího rozhovoru byly nejvíce vyzdvíženy různé nedostatky, například nezajištěné bydlení či finance a také ovlivnění ze strany okolí. Ve třetím rozhovoru, kromě již zmíněných, byly navíc zmíněny i různé závislosti a lidská hloupost. Dotázaní se shodli, že páchaní tohoto TČ může být spojené i s krádežemi věcí, co lze snadno zpeněžit, aby si pachatelé následně mohli obstarat např. dávku drog.

V rámci všech rozhovorů se bylo doptáno i na to, zda podle jejich názoru dochází spíše ke stejnorodé či nestejnorodé recidivě. Odpovědi nebyly jednoznačné. Z jednoho rozhovoru vyplynulo, že to nelze posoudit. Z dalšího zase, že spíše stejnorodá. Z posledního bylo pouze upřesněno, kdy více dochází ke nestejnorodé recidivě a kdy ke stejnorodé, avšak nebylo upřesněno, který druh recidivního chování je zaznamenáván častěji.

- Jaké faktory, dle Vašeho názoru, nejvíce motivují pachatele ke znovu spáchání dalších trestných činů u nejběžněji páchaných trestných činů v ČR?

Otázka se zaměřila na zjištění faktorů, vedoucích k opakování vybraných trestných činů. Zaměřeno se bylo pouze na druhý a třetí nejčastěji páchaný TČ, jelikož na první pozici je u obou krádež, která byla rozebrána v rámci předešlé otázky. Všem dotázaným byla nejprve předána tabulka s nejčastěji páchanými TČ, která byla využita i pro teoretickou část této práce. Všichni dotázaní se shodli, že u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí je nejvíce na vině absence reflektujícího náhledu na vlastní chování. U TČ porušování domovní svobody pak páchaní pod vlivem alkoholu či drog a u TČ zanedbání povinné výživy taktéž návykové látky, a navíc i osobní nezodpovědnost.

Odpovědi z výše zmíněných otázek tedy naplnily stanovený dílčí cíl. Navíc v pořadí druhá otázka ještě doplnila zkoumanou oblast. Pro následující DC byly položeny tyto otázky:

- Má program zacházení ve věznici vliv na míru recidivy, popřípadě jaký?

Zde se sledovalo, zda program zacházení během VTOS může příznivým způsobem ovlivnit odsouzené tak, aby po propuštění docházelo k recidivnímu chování v co nejmenší míře.

Z jednoho rozhovoru plyne, že jakákoli intervence může přinést pozitivní výsledky. Z dalšího však, že by tomuto nebyl přikládán velký význam, jelikož ani řádné plnění tohoto programu nemůže ovlivnit chování dotčených po propuštění.

- Pokud odsouzený naplňoval program zacházení, má podle Vás větší šanci na dřívější zaměstnání?

Zaměření se bylo zde na plnění programu zacházení ve vztahu zvýšení šance na brzké uplatnění na trhu práce. Ze dvou rozhovorů vyplývá, že ano, jelikož každá aktivita během VTOS může mít pozitivní dopad. Pokud je odsouzený pracovitý, jistě se to projeví na plnění programu zacházení a taktéž i po propuštění. V případě pracovního zařazení již v rámci VTOS se i tato práce uvádí do životopisu, takže i z tohoto hlediska to může pomoci.

- Jaké jsou nejčastější negativní faktory, které si propuštěné osoby odnášejí z výkonu trestu odnětí svobody a jak tyto faktory působí na propuštěné?

Otázka byla zaměřena na nepříznivé aspekty vzniklé během VTOS. Odborníci se shodují, že může docházet jak k fyzickým zdravotním problémům, např. ke žloutence, tak i k těm psychickým či finančním. Jednotlivě byly řečeny i faktory jako vybudování či pokračování v drogové závislosti, sociální stigma po propuštění, přetrhání kontaktů s blízkými a rodinou nebo také navázání vazeb na další odsouzené, čímž se prohlubuje rizikové chování. Dále bylo v rámci jednoho rozhovoru nahlédnuto na problém uvádění pouze konkrétního paragrafu dle trestního zákoníků, který byl pachatelem naplněn, do záznamu v trestním rejstříku. Z praxe uvedl odborník příklad, že stejný záznam bude mít osoba, co vyrobila obrovské množství omamné látky, a osoba, která na ulici prodala malý pytlík marihuany.

Byla položena i doplňující otázka, zda by se vznik zmíněného faktoru drogové závislosti dal nějakým způsobem snížit. Dle odborníka by mohl pomoci razantní zásah ve věznicích a následné vyvození větších následků. Druhá doplňující otázka byla zaměřena na zjištění, zda izolace odsouzených může narušit jejich chování po VTOS. Dle dvou odborníků určitě ano, jelikož problém může nastat zejména při odsouzení jednoho z rodičů malého dítěte. To během uvěznění rodiče bude vyrůstat a může u něho dojít k vytvoření nedůvěry a zániku respektu. Dle dalších dvou problém může nastat při dlouhodobém odsouzení, kdy se doba modernizuje a mění, a tak se pro běžného člověka některé záležitosti zdají jako běžné a malicherné, avšak pro propuštěného to může přinést obrovské problémy, jelikož nebude vědět, jak se s těmito, pro něho novými, záležitostmi vyrovnat.

- Potýkáte se nebo existují případy, kdy negativní faktory vzniklé během výkonu trestu odnětí svobody dovedly propuštěné k opětovnému spáchání trestného činu?

Z hlediska problematiky výše probíraných negativních faktorů se zde sleduje, zda mohou tyto faktory přimět osoby ke spáchání dalších TČ po jejich propuštění. Dle odpovědi jednoho z dotázaných taková situace nastat může a také tyto případy existují, avšak to není zcela běžné. Další odborník zdůraznil, že i zde je to o zajištění základních potřeb a uplatnění na trhu práce. Dále však narazil i na problémy spojené s propuštěním odsouzených. Například se domnívá, že propuštění z hlediska vyhovění žádosti o podmíněném propuštění není dobré provádět v pátky. Dotyčný totiž přichází o šanci obrátit se na organizace, které by mu mohly pomoci v případě, že se nemá kam vrátit. Dotázaný dále zmínil, že podobným problémům byly vystavováni propuštěni na začátku roku 2013 při vyhlášené amnestii. Propuštěných osob totiž bylo obrovské množství a někteří neměli ani zimní oblečení.

Výše zmíněné otázky svými odpověďmi naplnily obě zkoumané oblasti v rámci příslušného DC. Ke 3. DC pak byly přiřazeny otázky, jejichž znění je následovné:

- Domníváte se, že úspěšně vykonaný proces probace může snížit riziko recidivního chování?

Zde byla zkoumána efektivita probační činnosti vzhledem ke snížení kriminální recidivy. Dvě odpovědi se shodují, a to v pozitivním směru s podmínkou, že sám klient bude mít aktivní přístup. Dle třetí odpovědi to může, ale také nemusí, pomoci. Bylo zde řečeno, že je to obrovská příležitost a také šance si vyzkoušet věci pod dohledem nebo i možnost k tomu, získat kontakty na pomocné organizace.

- Myslíte si, že nestátní organizace zapojené do postpenitenciární péče mohou přispět k psychické i jiné podpoře jedince tak, aby brzké období po propuštění snáze přešel a vyhnul se tak recidivnímu chování?

Otázka se zaměřila na analyzování účinnosti pomocných organizací z hlediska podpory propuštěného. Jedna odpověď odborníka se zakládala na tom, že na 100 % ano, avšak že takové služby nejsou dostupné v každém regionu a pokud by tomu tak bylo, přineslo by to zlepšení. Druhé dvě odpovědi se shodly, že taktéž ano a doplnily, že společná spolupráce obou stran je zde velmi důležitá, jelikož je to opět příležitost pro dotyčného si odnést pozitivní výsledek.

- Myslíte si, že proces mediace a s tím nalezené mimosoudní řešení, kdy obviněný nenastoupí do výkonu trestu odnětí svobody, ho může tento proces odradit od recidivního chování tím, že by se příště nástupu do věznice již nemusel vyhnout?

Dle jednoho dotázaného může mediace vést k odrazení od recidivního chování, avšak pouze u poprvé trestaných osob. Další dvě odpovědi se víceméně shodují, že mediace může přinést takovýto pozitivní výsledek u nedbalostních trestných činů, převážně byly konverzace zaměřovány na oblast dopravních nehod.

V rámci stanoveného DC byly rozebrány všechny subjekty, které vstupují do postpenitenciární péče a tím byl tento cíl i naplněn. Pro splnění posledního DC byly položeny následující otázky:

- Kolik propuštěných osob se v průměru potýká s problémy sociálního stigma a jakým způsobem souvisí tato problematika s recidivním chováním?

Sledováno bylo, zda a v jaké míře se propuštění potýkají s problémy vyloučením ze společnosti a jakým způsobem to ovlivňuje návrat k trestné činnosti. Jeden dotázaný zmínil, že vidí tento problém v malé míře anebo o tom klienti nemluví. Dále podotknul, že dle jeho názoru se s tímto potýkají pouze sociálně úspěšní lidé.

Dle dalšího zjištěného názoru se se sociálním stigmatem potýkají do jisté míry všichni propuštění a problém přetrvává u osob, kterým se v běžném životě nedaří. S recidivním chováním to dle dotázaného souvisí s tím, že se na stigma nabalují další negativní faktory a může to tedy dojít až po znovu páchání trestné činnosti. Zde byla položena doplňující otázka na to, jak se k této problematice celkově staví veřejnost. Odborník odpověděl, že se to tabuizuje.

V rámci posledního rozhovoru bylo řečeno, že počet osob potýkajících se s tímto problémem je velmi individuální. Následně zde byla položena doplňující otázka, zaměřující se na zjištění, zda odborník zaznamenal, že by sociální stigma ovlivnilo vztahy s rodinou nebo přáteli. Odborník odpověděl, že může a má. Rodina může dávat druhé šance, což se děje, a to i opakovaně. Úskalí však může nastat, když se tato příležitost negativně promění v manipulaci či využívání násilí od propuštěného. Dále se bylo doptáno na to, zda si dotyčný myslí, jestli sociální stigma souvisí i s recidivním chováním. Odpověď bylo ano, a to v některých případech, kdy se nic nedaří a osoba páchá proto, aby se do věznice mohla vrátit.

- Jaké negativní následky může mít pro člověka zápis v trestním rejstříku?

Otázka se zaměřila na možný vznik nežádoucích aspektů kvůli zápisu v trestním rejstříku. Jeden odborník se domnívá, že negativní následky kvůli takovému zápisu nevznikají, jelikož je tento rejstřík od toho, aby ostatní věděli, koho mají před sebou. Další dva dotázaní se shodují na faktoru snížené možnosti zaměstnání. Jeden odborník ještě doplnil nemožnost získání zbrojního průkazu a práce u složek IZS. U těchto dvou rozhovorů byla položena doplňující otázka, která byla zaměřena, zda takový zápis může odradit propuštění od recidivy. Oba dva dotázaní si to nemyslí. Jeden odborník odpověděl, že zápis vadí pouze poprvé trestaným a druhý, že osoby odrazují spíše finanční náklady za soudní jednání.

- Vnímáte rozdíl mezi začleněním propuštěné osoby, která má zápis v trestním rejstříku za trestný čin úmyslného charakteru a osobou, která má tento zápis za trestný čin nedbalostního charakteru?

Poslední otázka zkoumala rozdíl reintegrace osob s odlišným charakterem zápisu v trestním rejstříku. Jeden dotázaný žádný rozdíl nevnímá, avšak další dva odborníci se shodli, že rozdíl vnímají a reintegrace je snazší u pachatelů se zápisem za nedbalostní TČ. Rozdílným je zde dle jejich názoru osobní nastavení a motivace.

Výše zmíněné otázky se zaměřily nejen na zápis v trestním rejstříku, ale i sociální stigma a resocializaci osob. Díky získaným odpovědím byl tento cíl naplněn.

8 NÁVRHOVÉ OPATŘENÍ

V rámci vytváření návrhu byl zpracován informační leták pro odsouzené, kteří se nachází ve VTOS. Tento materiál by jim mohl být distribuován skrze sociální pracovníky věznic. Účelem by byla informovanost dotčených osob o možné pomoci a v návaznosti na to i snazší reintegraci do společnosti a taktéž lehčí adaptaci na podmínky běžného života. Sloužil by tedy jako návod, na koho se lze obrátit po výstupu z věznice. Z důvodu existence mnoha organizací byl návrh zpracován pouze pro odsouzené, kteří se po propuštění vrací do kraje Vysočina.

Na základě provedených výzkumů byly zjištěny negativní faktory, které mohou bránit odsouzeným s řádným znovu začleněním do společnosti. Převážně se jednalo o sociální stigma, sníženou možnost uplatnění na trhu práce, vznik či nárůst dluhů, drogové i alkoholové závislosti a další. V uskutečněných rozhovorech odborníci potvrdili, že nestátní organizace mohou přispět k reintegraci do společnosti. Z těchto důvodů byl tedy návrh zpracován.

V rámci PoPeP se propuštěným osobám snaží pomoci řada organizací. Z možností nabízených v kraji Vysočina byly využity organizace SEMITAM, Charita ČR, Občanské poradny, Člověk v tísni, Mezinárodní vězeňská společnost a ROMODROM. Každá z těchto zmíněných se zabývá různými činnostmi, které jsou však konkrétně vytyčeny v letáku.

Čeká Vás propuštění a máte obavy z toho, co bude dál?

ORGANIZACE V KRAJI VYSOČINA, KTERÉ MOHOU POMOCI!

CHARITA ČR

Poskytují pomoc v oblastech:

- Administrativní úkony
- Pomoc s hledáním ubytování
- Dluhové poradenství
- Nácvik osobních sociálních dovedností
- Poskytnutí motivačního rozhovoru
- Léčení závislostí
- Pomoc lidem v nouzi
 - Krizová pomoc
 - Materiální pomoc
 - Duchovní pomoc

*Kontaktní centrum Jihlava:
Jakubské náměstí 2, Jihlava
jihlava@jihlava.charita.cz
+420 567 563 671

SEMITAM

Poskytují pomoc v oblasti:

- Uplatnění na trhu práce

Kontakt:
Na Valech 114, Havlíčkův Brod
martina.kadlecova@semitam.cz
+420 602 560 255

MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ

Poskytují pomoc v oblastech:

- Mentoring
- Pomoc s hledáním zaměstnání
- Pomoc s hledáním ubytování
- Sociální podpora

Kontakt:
jitka.vrbova@mvs.cz
+420 721 724 005
<https://mvs.cz>

OBČANSKÁ PORADNA

Poskytují pomoc v oblastech:

- Sociální poradenství
- Dluhové poradenství

*Kontaktní centrum Jihlava:
Palackého 1222/ 18, Jihlava
opj@volny.cz
+420 567 330 164

ROMODROM

Poskytují pomoc v oblastech:

- Dluhové poradenství
- Pomoc při hledání ubytování
- Pomoc s hledáním zaměstnání
- Právní poradenství
- Administrativní úkony

Kontakt:
Husova 1656/52, Jihlava
eva.janderkova@romodrom.cz
+420 771 274 190

ČLOVĚK V TÍSNI

Poskytují pomoc v oblasti:

- Dluhové poradenství

Kontakt:
Žižkova 227/1, Žďár nad Sázavou
katerina.svandova@clovekvtsni.cz
+420 702 182 643

* K dispozici i v dalších obcích.

Obrázek 16 - Informační leták pro osoby ve VTOS

(zdroj vlastní, 2025; Charita Česká republika, © 2025; Semitam, © 2017; Asociace občanských poraden, © 2025; Člověk v tísni, ©2025; Mezinárodní vězeňské společenství, ©2025; ROMODROM, © 2025)

9 DISKUZE

Diskuze se věnuje porovnání informací z odborné literatury, která byla využita v teoretické části této práce a zjištěných názorů od odborníků zapojených do PoPeP a široké veřejnosti, čemuž se věnovala praktická část práce. Výsledky budou porovnány i s dalšími odbornými pracemi, které se zabývaly podobným tématem.

V rámci rozhovorů byla položena otázka zabývající se faktory, které mohou nejvíce ovlivnit recidivní chování. Cowling v roce 2018 ve své knize uvedla faktory, které by k recidivnímu chování mohly přispět. Zároveň se odborníci shodují na faktorech jako nezajištěné bydlení, špatné sociální vazby, finanční potíže a závislost na návykových látkách. Neshodují se na faktorech onemocnění, pohlaví a sociální vazby na osoby dopouštějící se kriminálního chování, které byly obsaženy v příslušné knize. V rámci rozhovorů byly položeny doplňující otázky na zjištění toho, jaký na to má daný odborník názor. Mužské pohlaví vyvrátili všichni 3 odborníci a taktéž i názor široké veřejnosti. Dotazníky ukázaly, že téměř 60 % respondentů se domnívá, že pohlaví nemůže ovlivnit recidivní chování. Kontakty na recidivisty byly vyvráceny 1 odborníkem a stejně tak i faktor fyzického či psychického onemocnění. Rozdílnost může být z důvodu, že rozhovory s odborníky byly vedeny pouze na území ČR a paní Cowling je odborníkem působícím na Campbell University, která se nachází v Severní Karolíně. I přes tento rozdíl se však obě strany shodují na aspektech, které naopak mohou snižovat riziko recidivního chování. Těmito faktory tedy jsou vzdělání během VTOS, uplatnění na trhu práce, řádně provedená rehabilitace a rodina či přátelé. (Cowling, 2023)

Určité rozdíly byly zaznamenány i u negativních faktorů, které si propuštění odnášejí po VTOS. Dotázaní experti a Štěrbá se shodují na faktorech: přetrhání vazeb s osobami blízkými, vznik nebo alespoň nárůst dluhů, změna orientace a sociální stigma. V odborné literatuře byla uvedena navíc nedostatečnost, k čemuž se jeden odborník vyjádřil, že se jejich klienti s tímto problémem nepotýkají. Dále také úpadek smyslu pro kázeň, což stejný odborník vyvrátil, jelikož se domnívá, že během VTOS si ho odsouzení spíše vybudují, a to díky zavedeným denním režimům. Dotázaní navíc doplnili faktory jako zdravotní onemocnění nebo i vazby na další odsouzené, čímž se může zvyšovat riziko recidivního chování. Rozlišnost výsledků může být zapříčiněna například počtem uběhnutých let od výzkumu a vydáním knihy. Skrze dotazníkové šetření vyjádřily názor i respondenti z řad široké veřejnosti, kteří sice nevymezovali jednotlivé faktory, ale uváděli míru, jaké tyto

faktory mají dle jejich názoru vliv na recidivní chování. Výsledkem byla průměrná hodnota 7,11 z 10. (Štěrbá, 2009)

Na otázku, zda úspěšně vykonaný proces probace může snížit riziko recidivního chování, odpovídá opět Cowling. Ta se domnívá, že takový proces by nejen měl jedince odradit od páčání dalších TČ, ale také i změnit to, že nebude mít nutkání k takovému chování. Víceméně toto potvrzují i dotázaní odborníci, kteří zastávají názor, že proces má nebo může mít pozitivní efekt na jedince, avšak za podmínky, kdy propuštěný bude aktivně spolupracovat. Pozitivně se k tomuto tématu staví i veřejnost. Přes 60 % dotázaných se domnívá, že probační činnost může pomoci propuštěným s návratem do běžného života. (Cowling, 2023)

Denčev se v roce 2020 v rámci bakalářské práce věnoval tématu na zjištění příčin recidivního chování u odsouzených ve vybrané věznici. Jeho výsledky z provedených kazuistik potvrzují i názor dotázaných expertů, že příčinou může být samotná osobnost pachatele, drogy a také nezačlenění se do společnosti. Faktor nedostatečného vzdělání, který uvedl autor zmíněné práce, se shoduje s názorem veřejnosti. Dle průzkumu s takovým tvrzením totiž nesouhlasí pouze zhruba 13 % respondentů. Stejně téma bylo probíráno v další bakalářské práci, kdy Seifert v roce 2020 provedl dotazníkové šetření zaměřené na příslušníky Policie ČR. Jeho výsledky se nejvíce shodují s odborníky ve faktorech: nezaměstnanost, špatné sociální zázemí, dluhy, alkohol a také drogy. (Denčev, 2020; Seifert, 2020)

ZÁVĚR

Bakalářská práce s názvem problematika recidivy u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody splnila stanovený hlavní cíl. Ten tkvěl v zanalyzování problematiky recidivy a resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody z pohledu laické veřejnosti a odborníků zapojených do postpenitenciární péče o tyto osoby. Zanalyzování problematiky bylo splněno v teoretické části. Ta se dotkla všech důležitých oblastí, které jsou pro recidivu určující. Samotná recidiva však také byla popsána a s tím i příslušné statistiky i faktory, které ovlivňují její míru. Zanalyzování problematiky proběhlo i částečně v praktické části této práce. Pohled laické veřejnosti byl zjištěn díky metodě dotazníkového šetření. Odborníci, kteří jsou zapojeni do postpenitenciární péče pak vyjádřili svůj názor skrze uskutečněné rozhovory. Ty byly provedeny ve formě polostrukturovaných rozhovorů, čímž došlo k získání informací i nad rámec zkoumaných oblastí. Celkově bylo obdrženo 203 vyplněných dotazníků od respondentů a byly uskutečněny 3 rozhovory, přičemž celkově se na nich podíleli 4 odborníci.

Každý jeden dílčí cíl byl implementován do obou uskutečněných metod a bylo jich dosaženo díky pokládaným otázkám. Navíc byly u metody dotazníkového šetření stanoveny hypotézy, které byly všechny v plném rozsahu potvrzeny. Hlavní cíl a všechny dílčí cíle byly tedy splněny v plném rozsahu dle výše zmíněného.

Výstupem práce byl informační leták, který byl vypracován na základě získaných informací z provedeného výzkumu. V němž byly mimo jiné zjištěny negativní faktory, se kterými se mohou potýkat osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Zároveň také díky uskutečněným rozhovorům bylo potvrzeno, že nestátní organizace mohou pomoci s resocializací dotčených osob. Účelem letáku je snazší opětovné začlenění dotčených osob do společnosti.

Práce by mohla být rozšířena i do vícero oblastí, které jsou pro recidivu, ale i pro resocializaci propuštěných osob ovlivňujícími. Například se zabývat nestátními organizacemi i v jiných krajích než jen v kraji Vysočina, nebo i více prozkoumat činnost Probační a mediační služby ČR. Z výzkumné části by mohly být poznatky od odborníků zapojených do postpenitenciární péče více rozebrány, jelikož jejich zkušenosti jsou opravdu hluboké a velmi cenné. V rámci rozsahu bakalářské práce toto již nebylo možné uskutečnit, avšak vše bylo alespoň z části náležitě rozebráno.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABBADIA, Jessica, 2024. *V čem je rozdíl: Kvalitativní a kvantitativní výzkum?* Online. Mind the Graph. Dostupné z: <https://mindthegraph.com/blog/cs/kvalitativni-a-quantitativni-vyzkum/>. [cit. 2025-03-29].

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN, © 2025. *Asociace občanských poraden*. Online. Dostupné z: <https://www.obcanskeporadny.cz/cs/>. [cit. 2025-04-12].

BÁRTOVÁ, Klára; HEŘMANSKÝ, Martin; LINDOVÁ, Jitka; MÜLLER, Karel; NOVOTNÁ, Hedvika et al., 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií: FHS UK. ISBN 978-80-7571-025-3.

BLATNÍKOVÁ, Šárka; NOVOPACKÁ, Martina; PŘESLIČKOVÁ, Hana a ZEMAN, Petr, 2021. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Online. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-194-3. Dostupné z: https://www.iksp.cz/storage/169/468_Kriminalni-historie-pachatelu-zavazneho-nasili-v-CR.pdf. [cit. 2025-02-12].

BRABCOVÁ, Nataša; ČERMÁK, Milan; DALECKÝ, Jan a KRUPKA, Vladimír, 2020. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. ARMEX PUBLISHING. ISBN 978-80-87451-74-8.

BRUNOVÁ, Markéta, 2020. *Průvodce světem práva: Trestní právo*. Eduko. ISBN 978-80-88057-68-0.

COWLING, Cathy, 2023. *Reducing Recidivism: A Focus on Rehabilitation Instead of Punishment*. 1st edition. Lexington Books. ISBN 9781793626318.

ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI, ©2016. *Koncepce vězeňství do roku 2025*. Online. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/762277/Koncepce-vezenstvi.pdf/21e4adce-3e8b-48de-b2e4-2cca9d63475b>.

ČESKO. Vyhláška č. 345 ze dne 21. prosince 1999a, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>. [cit. 2025-04-28].

ČESKO. Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999b, o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>. [cit. 2025-04-28].

ČESKO. Zákon č. 269 ze dne 14. prosince 1994, o Rejstříku trestů; o rejstříku trestů a evidenci přestupků. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-269>. [cit. 2025-04-28].

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, Trestní zákoník. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>. [cit. 2025-04-28].

ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2025. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>. [cit. 2025-04-28].

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2013. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČLOVĚK V TÍSNI, ©2025. KRAJ VYSOČINA. Online. *Člověk v tísní*. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/kraj-vysocina>. [cit. 2025-04-12].

DENČEV, Pavel, 2020. *Příčiny recidivy u odsouzených ve Věznici Ostrov*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. Dostupné z: https://theses.cz/id/ut9ibl/th76_1102190254.pdf. [cit. 2025-04-05].

DRÁPAL, Jakub a JIŘIČKA, Václav, RASZKOVÁ, Tereza (ed.), 2021. *České vězeňství*. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-066-0.

FÁBRY, Anton, 2009. *Penológia*. Eurokódex. ISBN 978-80-89447-01-5.

FIRSTOVÁ, Jana a ZÁMEK, David, 2021. *Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-057-8.

GANNON, David, 2024. *Social sustainability: Employment of former-offenders by small and medium-sized enterprises (SMEs) in the Czech Republic*. Online. Safer Communities. Roč. 24, č. 1, s. 1-2. ISSN 1757-8043. Dostupné z: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/sc-02-2024-0005/full/html>. [cit. 2025-02-15].

GENERÁLNÍHO ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2023*. Online. Vězeňská služba České republiky. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2023.pdf>. [cit. 2025-01-24].

HOFERKOVÁ, Stanislava, 2021. *Postpenitenciární péče: Průvodce předmětem pro studijní program Sociální patologie a prevence*. Online. In: Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni_opory/socialni_patologie_a_prevence_2021/postpenitenciarni-pece.pdf. [cit. 2025-02-04].

CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, © 2025. *Charita Česká Republika*. Online. Dostupné z: <https://www.charita.cz>. [cit. 2025-04-12].

MAREŠOVÁ, Alena; BIEDERMANOVÁ, Eva; ROZUM, Jan; TAMCHYNA, Miroslav a ZHRŘÍVALOVÁ, Petra, 2016. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza*. Online. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-157-8. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/432-Vykon-nepodmineného-trestu-odneti-svobody-1.pdf>. [cit. 2025-01-24].

MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ, ©2025. *Mezinárodní vězeňské společenství*. Online. Dostupné z: <https://mvs.cz>. [cit. 2025-04-12].

RASZKOVÁ, Tereza, 2020. *Vězeňství a penitenciární péče*. Studijní opora. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové. Online. In: Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra-socialni-patologie-a-sociologie/dokumenty/studijni-opory/socialni-patologie-a-prevence/vezenstvi-a-penitenciarni-pece.pdf>. [cit. 2025-01-24].

ROMODROM, © 2025. JIHLAVA. Online. *ROMODROM*. Dostupné z: <https://romodrom.cz/cs/potrebuji-pomoci/jihlava/>. [cit. 2025-04-12].

ROSENBERG, Zdeněk; HAJDUK, Dominik; VUOVÁ, Andrea a FRÜHAUF, Ladislav, 2024. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR*. Online. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-redditelstvi/ostatni/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>. [cit. 2025-01-24].

SEIFERT, Jan, 2020. *Kriminální recidiva*. Online, Bakalářská práce. Brno: Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/n1ok0/Jan_Seifert_bakalarska_prace_Kriminalni_recidiva.pdf. [cit. 2025-04-05].

SEMITAM, © 2017. *Semitam*. Online. Dostupné z: <http://www.semitam.cz>. [cit. 2025-04-12].

STAM, Marco; WERMINK, Hilde; BLOKLAND, Aljand a BEEN, Jim, 2023. The effects of imprisonment length on recidivism: A judge stringency instrumental variable approach. Online. *Journal of Experimental Criminology*. Roč. 20, č. 4, s. 973–1004. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11292-023-09566-w>. [cit. 2025-02-16].

ŠTĚRBA, Vladislav, 2009. *Penologie*. 2. vydání. Armex Publishing. ISBN 978-80-86795-74-4.

VETEŠKA, Jaroslav a FISCHER, Slavomír, 2020. *Psychologie kriminálního chování: Vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0731-5.

VETEŠKA, Jaroslav, 2015. *Mediace a aprobace v kontextu sociální andragogiky*. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-898.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2025. *Legislativa*. Online. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Vězeňská služba České republiky. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sdilene-sekce/legislativa>. [cit. 2025-04-28].

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2025. *Organizační jednotky*. Online. Vězeňská služba České republiky. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky>. [cit. 2025-01-24].

YUKHNENKO, Denis; FAROUKI, Leen a FAZEL, Seena, 2023. Criminal recidivism rates globally: A 6-year systematic review update. Online. *Journal of Criminal Justice*. Roč. 88, č. September–October 2023, s. 1. ISSN 0047-2352. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2023.102115>. [cit. 2025-02-16].

ZARA, Georgia a FARRINGTON, David, 2016. *Criminal recidivism: explanation, prediction and prevention*. 1rd edition. Abingdon: Routledge. ISBN 978-1-84392-707-5.

ZOUBKOVÁ, Ivana a MOULISOVÁ, Marcela, 2004. *Kriminologie a prevence kriminality*. Armex Publishing. ISBN 80-86795-05-5.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Vývoj míry recidivy od uplynulých let po propuštění	29
Obrázek 2 - Míra recidivy v závislosti na typu propuštění a let od propuštění	30
Obrázek 3 - Graf pro znázornění pohlaví respondentů	36
Obrázek 4 - Graf pro znázornění věku respondentů	37
Obrázek 5 - Graf výsledků 1. otázky z dotazníkového šetření	40
Obrázek 6 - Graf výsledků 2. otázky z dotazníkového šetření	41
Obrázek 7 - Graf výsledků 6. otázky z dotazníkového šetření	43
Obrázek 8 - Graf výsledků 10. otázky z dotazníkového šetření	45
Obrázek 9 - Graf výsledků 11. otázky z dotazníkového šetření	46
Obrázek 10 - Graf výsledků 4. otázky z dotazníkového šetření	47
Obrázek 11 - Graf výsledků 5. otázky z dotazníkového šetření	48
Obrázek 12 - Graf výsledků 7. otázky z dotazníkového šetření	49
Obrázek 13 - Graf výsledků 8. otázky z dotazníkového šetření	50
Obrázek 14 - Graf výsledků 9. otázky z dotazníkového šetření	51
Obrázek 15 - Graf výsledků 15. otázky z dotazníkového šetření	52
Obrázek 16 - Informační leták pro osoby ve VTOS	60

SEZNAM TABULEK

Nenalezena položka seznamu obrázků.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
DC	Dílčí cíl
Např.	Například
PaMS	Probační a mediační služba
PoPeP	Postpenitenciární péče
TČ	Trestný čin
TOS	Trest odnětí svobody
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informační leták pro odsouzené

Příloha P II: Otázky z dotazníkového šetření

Příloha P III: Otázky z polostrukturovaných rozhovorů

PŘÍLOHA P I: INFORMAČNÍ LETÁK PRO ODSOUZENÉ

Čeká Vás propuštění a máte obavy z toho, co bude dál?

ORGANIZACE V KRAJI VYSOČINA, KTERÉ MOHOU POMOCI!

CHARITA ČR

Poskytují pomoc v oblastech:

- Administrativní úkony
- Pomoc s hledáním ubytování
- Dluhové poradenství
- Nácvik osobních sociálních dovedností
- Poskytnutí motivačního rozhovoru
- Léčení závislostí
- Pomoc lidem v nouzi
 - Krizová pomoc
 - Materiální pomoc
 - Duchovní pomoc

*Kontaktní centrum Jihlava:
Jakubské náměstí 2, Jihlava
jihlava@jihlava.charita.cz
+420 567 563 671

OBČANSKÁ PORADNA

Poskytují pomoc v oblastech:

- Sociální poradenství
- Dluhové poradenství

*Kontaktní centrum Jihlava:
Palackého 1222/ 18, Jihlava
opj@volny.cz
+420 567 330 164

ČLOVĚK V TÍSNI

Poskytují pomoc v oblasti:

- Dluhové poradenství

Kontakt:
Žižkova 227/1, Žďár nad Sázavou
katerina.svandova@clovekvtsni.cz
+420 702 182 643

SEMITAM

Poskytují pomoc v oblasti:

- Uplatnění na trhu práce

Kontakt:
Na Valech 114, Havlíčkův Brod
martina.kadlecova@semitam.cz
+420 602 560 255

MEZINÁRODNÍ VĚZEŇSKÉ SPOLEČENSTVÍ

Poskytují pomoc v oblastech:

- Mentoring
- Pomoc s hledáním zaměstnání
- Pomoc s hledáním ubytování
- Sociální podpora

Kontakt:
jitka.vrbova@mvs.cz
+420 721 724 005
<https://mvs.cz>

ROMODROM

Poskytují pomoc v oblastech:

- Dluhové poradenství
- Pomoc při hledání ubytování
- Pomoc s hledáním zaměstnání
- Právní poradenství
- Administrativní úkony

Kontakt:
Husova 1656/52, Jihlava
eva.janderkova@romodrom.cz
+420 771 274 190

* K dispozici i v dalších obcích.

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

1. Myslíte si, že nízká míra vzdělanosti u jednotlivých pachatelů přispívá ke zvýšení míry recidivy?
 - 1.1. Pokud ano či spíše ano, jaké byste navrhl/a řešení?
2. Domníváte se, že pohlaví může mít vliv na recidivu?
3. Z jakých důvodů si myslíte, že se pachatelé nejčastěji dopouští opakovaného páchaní trestných činů?
4. Setkal/a jste se doposud s pojmem postpenitenciární péče, popřípadě s pojmem probační a mediační služba?
5. Myslíte si, že probační činnost může jedinci pomoci k návratu do běžného života?
6. Myslíte si, že opětovné spáchání nejběžnějšího trestného činu v ČR, tedy krádeže, je nejvíce spojené s finanční situací daného jedince?
 - 6.1. Pokud ne či spíše ne, co si myslíte, že páchaní tohoto činu nejvíce ovlivňuje?
 - 6.2. Pokud ano či spíše ano, myslíte si, že jedince může motivovat další faktor, popřípadě jaký?
7. Kdybyste zaměstnával osoby do firmy, jaký by byl Váš postoj na přijetí osoby se zápisem v trestním rejstříku, přičemž by spáchaný trestný čin byl úmyslného charakteru?
8. Kdybyste zaměstnával osoby do firmy, jaký by byl Váš postoj na přijetí osoby se zápisem v trestním rejstříku, přičemž by spáchaný trestný čin byl nedbalostního charakteru?
9. Kdyby se ve vašem okolí objevil člověk, který byl poprvé propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody, měl byste iniciativu k tomu, aby se trestné činnosti již nedopouštěl?
10. Myslíte si, že naplňování programu zacházení může motivovat osobu k vedení řádného života tak, aby se další trestné činnosti již nedopouštěl?
11. Domníváte se, že naopak nenaplňování programu zacházení může přispět k rozhodnutí se osoby pro spáchání dalšího trestného činu?
12. Myslíte si, že udělování odměn ve výkonu trestu odnětí svobody motivuje odsouzené k dřívějšímu návratu na svobodu?

- 12.1. Pokud ano či spíše ano, myslíte si, že udělování odměn během výkonu trestu odnětí svobody může mít pozitivní dopad na jedincovo chování i po jeho propuštění?
13. Domníváte se, že pokud je odsouzenému udělen jeden či více trestů během výkonu trestu odnětí svobody, by to mohlo mít negativní dopad na jeho chování nejen během uvěznění, ale i následně po propuštění?
14. Při výkonu trestu odnětí svobody mohou odsouzeným vznikat i negativní aspekty, jako je například narůstání či vznik dluhů, přetrhání vazeb s osobami blízkými, pocit nedostatečnosti a další. Do jaké míry si myslíte, že to má vliv na recidivní chování?
15. Vnímáte recidivistu jako osobu potýkající se s problémy vyloučení ze společnosti?

PŘÍLOHA P III: OTÁZKY Z POLOSTRUKTUROVANÝCH ROZHOVORŮ

1. Dle Vašeho názoru, jaké faktory mají největší vliv na opakování trestné činnosti?
2. Jaké faktory vnímáte, že mohou nejvíce pozitivně ovlivnit propuštěného ve smyslu odrazení od recidivy?
3. Z hlediska nejběžněji páchaného trestného činu v ČR, tedy krádeže, jaké faktory dle Vás nejvíce ovlivní rozhodnutí se k jeho opětovnému spáchání?
4. Jaké faktory, dle Vašeho názoru, nejvíce motivují pachatele ke znovu spáchání dalších trestných činů u nejběžněji páchaných trestných činů v ČR?
5. Má program zacházení ve věznici vliv na míru recidivy, popřípadě jaký?
6. Pokud odsouzený naplňoval program zacházení, má podle Vás větší šanci na dřívější zaměstnání?
7. Jaké jsou nejčastější negativní faktory, které si propuštěné osoby odnášejí z výkonu trestu odnětí svobody a jak tyto faktory působí na propuštěné?
8. Potýkáte se nebo existují případy, kdy negativní faktory vzniklé během výkonu trestu odnětí svobody dovedly propuštěné k opětovnému spáchání trestného činu?
9. Domníváte se, že úspěšně vykonaný proces probace může snížit riziko recidivního chování?
10. Myslíte si, že nestátní organizace zapojené do postpenitenciární péče mohou přispět k psychické i jiné podpoře jedince tak, aby brzké období po propuštění snáze přešel a vyhnul se tak recidivnímu chování?
11. Myslíte si, že proces mediace a s tím nalezené mimosoudní řešení, kdy obviněný nenastoupí do výkonu trestu odnětí svobody, ho může tento proces odradit od recidivního chování tím, že by se příště nástupu do věznice již nemusel vyhnout?
12. Kolik propuštěných osob se v průměru potýká s problémy sociálního stigma a jakým způsobem souvisí tato problematika s recidivním chováním?
13. Jaké negativní následky může mít pro člověka zápis v trestním rejstříku?

14. Vnímáte rozdíl mezi začleněním propuštěné osoby, která má zápis v trestním rejstříku za trestný čin úmyslného charakteru a osobou, která má tento zápis za trestný čin nedbalostního charakteru?